Mare

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD 49STE JAARGANG — NO 14 — 18 DECEMBER 2025

Bijnemen *‘In de 19e eeuw werd aardig gezopen’*

18

Dans jezelf high!

Op zoek naar verlichting tijdens donkere dagen ging *Mare* op spirituele safari. ‘Ik vind het heerlijk als mensen gaan brullen als een aap’

13

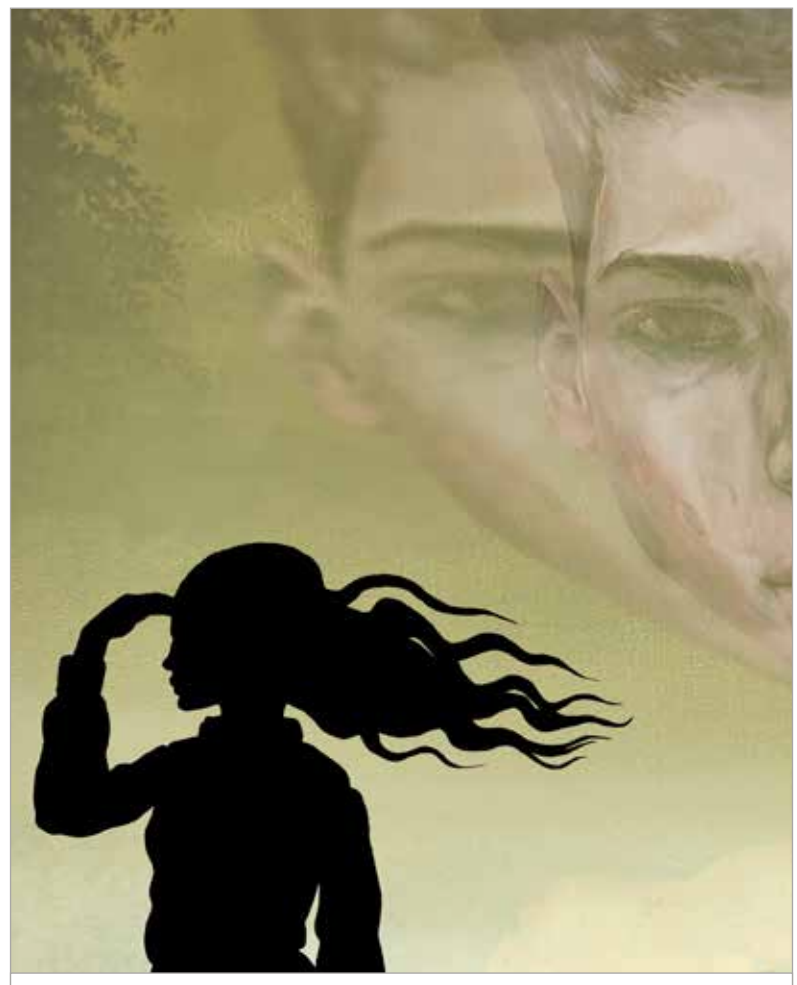

Verdwaald Renske Veldman heeft met ‘Tot hier’ de Mare-Kooyker-kerstverhalenwedstrijd gewonnen. Volgens de jury is het een ‘zwierige en zelfverzekerde ode aan de toekomst’

10

7

Topsporters Hoe combineer je eindeloos trainen met een studie?

20

Herensociëteit ‘De helft van ons huis staat hier achter de bar’

Tentamenstress: wat als de vragen op straat liggen?

Rechten wil tegemoetkomen aan de wens van studenten om betere inzage te krijgen in tentamens. Maar hoe voorkom je dat vragen gaan circuleren? ‘Daar worstelen we echt mee.’

DOOR **VINCENT BONGERS**

De aanpak van inzage, nabesprekingen en herbeoordelingsverzoeken van tentamens bij rechtsgeleerdheid en criminologie kunnen per vak verschillen. Dat zorgt voor onduidelijkheid bij medewerkers en studenten. Met name de studenten willen graag dat er meer afstemming en duidelijkheid komt over het inzageproces.
‘Het moet voor studenten en medewerkers aan het begin van een vak helder zijn wat ze kunnen verwachten’, zei vice-decaan Jan Crijns onlangs tijdens de faculteitsraadsvergadering. ‘Dat is niet in alle gevallen zo en dat moeten we straktrekken.’
Het faculteitsbestuur wil het inzagebeleid harmoniseren door vakcoördinatoren drie mogelijkheden te geven: een ‘digitaal’, ‘overwegend fysiek’ of een ‘hybride inzageproces’. Aan alle vormen worden minimumeisen gesteld, de concrete invulling kan door de docent naar eigen inzicht worden vormgegeven. ‘De doelstelling is dat alle vakken een van de varianten kiezen’, aldus Crijns. ‘Ik hoop dat dat lukt. Ook bij criminologie, hoewel de vraag naar harmonisatie vooral van rechten kwam.’
De studenten in de raad zijn blij met de harmonisatie. ‘We hopen vooral dat het voor studenten duidelijk wordt welke rechten ze hebben bij inzage en herbeoordelingen’, zei Floris-Jan Boutens van studentenpartij LSP. ‘Dat moet ook zo duidelijk mogelijk bekendgemaakt worden. Wat mag er wel en wat mag er niet?’
Zoals Crijns al vermoedde, is criminologie minder blij met de plannen. ‘Binnen onze afdeling zijn er minder problemen met inzage’, reageerde personeelsraadslid en universitair hoofddocent criminologie Esther van Ginneken. ‘Dat heeft te maken met de kleinere schaal van onderwijs. We kunnen vragen vaak individueel beantwoorden als ze bij ons langskomen. Dat neemt heel veel zorgen bij studenten weg. Bij ons leeft juist de zorg dat een strikte handhaving van dit nieuwe beleid tot extra werkdruk gaat leiden.’
Verder is een van de eisen in de plannen dat de studenten 24 uur inzage moeten krijgen in vragen en antwoorden van tentamens. ‘Bij criminologie is er nu een fysieke inzage. Studenten mogen bij die bijeenkomst geen foto’s maken van de vragen en het antwoordmodel. Door de jaren heen worden sommige vragen hergebruikt. We variëren wel wat maar we hebben niet een verzameling zoals rechten die heeft. Er is een zorg dat door deze nieuwe vorm van inzage onze vragen gaan circuleren en we er meer moeten gaan maken.’
‘We gaan nadenken over de werkdruk bij een volgende versie’, reageerde beleidsmedewerker onderwijs Melanie Overmars, een van de opstellers van de notitie. ‘Dat geldt ook voor het circuleren van tentamens. Daar heb ik nu nog geen concreet antwoord op.’
Crijns zag dat laatste ook als het grootste probleem. ‘We moeten een oplossing verzinnen voor de digitale beschikbaarheid van tentamenvragen. Die moeten niet op straat komen te liggen. Dat is sowieso een breder vraagstuk waar we al een tijd mee worstelen.
‘Ik kijk ook even naar rechts (waar de studentenpartijen in de raad zitten, *red.*). Het zou heel mooi zijn als werkgroep- en tentamenmateriaal intern blijft en niet overal rondzwerft. Ik begrijp dat jullie zessen niet bij machte zijn om daar wat aan te doen. Maar dat is wel de achtergrond van de zorg van de personeelsgeleding.’
‘We komen met oplossing, dat gaat lukken’, stelde Overmars gerust. ‘Ik denk het ook’, aldus Crijns. ‘Ik ben optimistisch.’ Het is alleen de vraag of dat al voor het volgende semester gaat lukken. ‘Dat wordt een uitdaging. Formeel voeren we het waarschijnlijk pas volgend collegejaar in, maar we willen er al eerder mee oefenen.’

Biologiestudenten bezorgd: is botanie uitgebloeid?

Blad van de *Ginkgo biloba*, de Japanse notenboom

Naturalis, dat bij de opleiding biologie onderwijs verzorgt, stopt vanaf komend studiejaar met het aanbieden van drie vakken botanie. Door die onverwachte beslissing vrezen studenten voor het voortbestaan van plantkunde.

DOOR **MARK REID**
FOTO **NATURALIS**

Het gaat om een bachelorvak (Veldonderzoek flora) en twee mastervakken (Plant families of the tropics, en Tropical biodiversity and field methods) die dit collegejaar voor het laatst worden gegeven. Voor volgend collegejaar zijn er nog geen directe vervangende vakken, alhoewel wel het nieuwe vak Ethnobotany zal worden aangeboden in de master.
Onder studenten heeft deze, voor hen onverwachte, beslissing tot beroering geleid, en meerdere zeggen bezorgd te zijn over de toekomst van de botanie in Leiden.
Bestuurslid van studievereniging de Leidse Biologenclub Maaike van Geel stelde samen met andere studenten een petitie op. Ze hoopt daarmee het botanieonderwijs in stand te houden.
‘Met deze petitie willen we onze zorgen delen over onderwijs dat zomaar verdwijnt, specifiek nu botanie’, zegt Van Geel. ‘Dat is heel erg zonde. Er worden eventueel andere vakken aangeboden, maar dat staat nog niet vast. Wij willen zorgen dat het niet erger wordt.’
Bij biologie wil niemand reageren op de plotselinge beslissing van Naturalis en verwijzen bestuurders door naar de afdeling communicatie van de universiteit.
‘Het klopt dat er wat gaat veranderen in het gezamenlijke onderwijsaanbod van het instituut Biologie en Naturalis’, beaamt universitair woordvoerder Caroline van Overbeeke. ‘De aanpassingen zijn overigens in goed overleg onderling besproken tussen universiteit en Naturalis, en we hechten eraan te benadrukken dat de onderwijs-samenwerking met Naturalis uitstekend is, en hiermee ook niet stopt.’
Van Overbeeke geeft ook aan dat naast andere bestaande botanievakken, het instituut vergevorderde plannen heeft voor nieuwe vakken. ‘Voor het vak Veldonderzoek Flora zijn we nog bezig iets nieuws te ontwikkelen voor onze bachelorstudenten. Wat betreft het vak Tropical Biodiversity and Field Methods heeft het instituut biologie overigens zelf besloten dit vak niet meer aan te bieden aan onze studenten. Het betreft hier een kleinschalig vak waarvoor door enkele studenten veel gereisd moest worden, en dit past niet meer in ons uitgangspunt dat onderwijs zo duurzaam mogelijk moet worden vormgegeven.’
Wetenschappelijk directeur van Naturalis Vincent Merckx legt de beslissing om te stoppen met de vakken uit: ‘Naturalis besteedt ongeveer dertienduizend uur per jaar aan het geven van hoger onderwijs. We zijn betrokken bij bijna alle universiteiten die biologie aanbieden. Dat vinden wij enorm belangrijk. Meer dan de helft van die uren investeren we in Leiden. Als nationaal onderzoeksinstituut willen we onze aanwezigheid bij andere universiteiten versterken. Dus dat betekent dat we minder vakken aanbieden in Leiden, en samen met de opleiding zijn we op deze vakken uitgekomen. Dat wil natuurlijk nog niet zeggen dat die vakken definitief stoppen. Het biologieinstituut kan ze zelf overnemen.’
Onder studenten gaan verhalen dat Naturalis zich terugtrekt uit de opleiding, omdat het botanie aan de kant schuift of omdat de afdeling botanie vergrijst is en niet wordt aangevuld. Dat werpt Merckx verre van zich: ‘Dat de botanie wordt afgeschaald is echt incorrect. Een van de docenten van de vakken gaat inderdaad binnenkort met pensioen, maar er is nu een vacature voor een opvolger. We blijven investeren in botanisch onderzoek.’

Ik leer graag Russisch, maar dan wel zonder spijkerlaars in mijn nek

Amerika heeft Europa net tot object van regimeverandering verklaard en het rapport-Wennink laat geen ruimte over voor de geesteswetenschappen. Reden te over om de alarmklokken te luiden - in Europa, in Nederland, aan de universiteiten, in geesteswetenschappelijk land, bij onze opleidingen, op de gang waar onze kamers zich bevinden. Niets daarvan echter.
Slechts een juichkreet van de universiteit op de website dat ‘de Universiteit Leiden en het Leiden Bio Science Park (…) een belangrijke bijdrage (kunnen) leveren aan het verdienvermogen van Nederland’. Niets mis mee om blij te zijn met erkenning van buitenaf, ware het niet dat dit symptomatisch is voor wat er mis is met onze universiteiten in het algemeen: het vieren van succes van de universiteit als *brand* en het negeren van de universiteit als onbedrijfbaar en oncategoriseerbaar organisme dat onderwijst, onderzoekt, maatschappelijke bijdragen levert en dat in allerlei vakgebieden en op allerlei manieren doet, ook als de schijnwerpers steevast de andere kant uit staan gericht. Dat die schijnwerpers eens wat om zich heen moeten gaan schijnen, is een kwestie van lijfsbehoud geworden voor sommige vakgebieden en disciplines.
Het is al langere tijd Uur U voor de geesteswetenschappen, waar de extreemrechtse overtuigingen dat deze tak van academisch onderzoek alleen maar extreemlinkse, onpraktische, gepolitiseerde en hypocriete nepwetenschap voortbrengt mede dankzij de moties van gezellige borrelliberalen (over ‘pretstudies’, en zo) breed in de samenleving heeft postgevat.
De bezuinigingen slaan hard toe, studentenaantallen nemen af, en van enig coherent - of zelfs maar zichtbaar - beleid van de universiteit om het belang van de geesteswetenschappen te benadrukken lijkt geen sprake. Wat de zaken niet makkelijker maakt is, om de hand ook maar even in eigen boezem te steken, dat er al jarenlang inderdaad óók (met de nadruk op: óók) vooringenomen uitspraken en studies worden gedaan en dat er ten onrechte heilig verklaarde huisjes zijn die niemand omver durft te trappen. Als er in de bètahoek te makkelijk onderzoek met de fossiele industrie wordt gedaan (‘we kunnen echt niet zonder’), dan zijn alfa’s te vergevend ten opzichte van hun eigen existentiële voorkeuren (‘we kunnen echt geen mens zijn zonder deze voorkeuren als onwrikbaar axioma’). Net zoals we wél zonder de fossiele industrie kunnen (maar dat zal ingrijpende gevolgen voor wetenschap en maatschappij hebben), kunnen we ook zonder deze onwetenschappelijke vooringenomenheden (maar ook dat kan ingrijpende gevolgen voor de geesteswetenschappen en maatschappij hebben) die van onze politieke voorkeuren wetenschappelijke feiten lijken te maken.

> **‘Dat jij iets vindt als wetenschapper maakt dat oordeel nog niet wetenschappelijk’**

Een voorbeeld?
De mij verrassende nadruk op het zonder meer verwerpen van zelfbewapening tijdens de laatste Nationale Hogeronderwijstaking. Ik leer graag Russisch (of Engels *for that matter*), maar dan wel zonder een spijkerlaars in mijn nek die mijn hoofd in de modder gedrukt houdt. Ik staakte uit gedeelde zorg over de bezuinigingen en hun maatschappelijke impact. Om dit te verbinden met eigen politieke voorkeur (pacifisme, neem ik aan) is niet alleen onverstandig (onverdunde boodschappen zijn krachtiger) maar ook onwetenschappelijk.
Dat jij dit vindt en je toevallig ook wetenschapper bent, maakt wat je vindt geen wetenschappelijk tot stand gekomen oordeel. Dit soort vermenging van ‘wat ik vind’ (waar ik mijn studenten tegen waarschuw) en ‘wat ik kan aantonen’ (wat ik van hen verwacht) is de bijl aan de boom van de geesteswetenschappen. Van welke wetenschap dan ook, geesteswetenschappers staan hierin niet alleen overigens.
Het gaat dus op verschillende fronten fout. Als het nieuwe Amerikaanse buitenlandse beleid en het rapport-Wennink wél iets goed doen (naast ons eenzelfde giftig gebleken mengsel in grotere hoeveelheden in de maag te splitseneden; als antibiotica niet werkt, gewoon méér van het spul erin, lijkt het devies, wat kan er immers fout gaan?) is het de weidse blik die uit beide blikken op de wereld spreekt.
Ik weet het, *the grand narrative* is met de negentiende eeuw bij het grofvuil gezet, maar we hebben nu een soortgelijk brede blik op verleden, heden en toekomst nodig. Maar wel een waar ruimte is voor de noodzakelijke elementen van leefbare maatschappijen. Daar hoort wetenschappelijke en kritische bespiegeling op de eigen conditie (persoonlijk, maatschappelijk, internationaal) nu eenmaal bij, omdat je hierzonder een enkele reis naar Autocratie Centraal hebt met in plaats van een conducteur een dictator die bepaalt of je mee mag.
Gelukkig nieuwjaar.

Remco Breuker is hoogleraar Koreastudies

We denken niet als collectief

Als beginnend arts maakte Willian van Dijk mee hoe corona-patiënten de ziekenhuizen overspoelden. Als promovendus onderzocht hij hoe de zorg effectiever kan reageren. ‘We doen er alles aan om de volgende pandemie te vervroegen.’

DOOR **VINCENT BONGERS**
FOTO **TACO VAN DER EB**

‘Ik werkte een half jaar op de intensive care toen de coronapandemie begon’, vertelt promovendus en huisarts in opleiding Willian van Dijk (31). ‘Het was een bizarre situatie. Ineens kwamen er drie keer zoveel bedden op de IC. Als beginnend arts moest ik de anesthesist inwerken, die normaal op de operatiekamer staat.
‘Eén moment was echt moeilijk. De intensivist die leidinggaf, normaal een supervrolijk persoon met veel humor, maakte bij een ochtendoverleg geen grapjes meer. Code zwart kwam in zicht. Oei, dacht ik toen. *Shit has hit the fan*. Maar we zijn gewoon doorgegaan en dat ging net goed. Ik ben blij dat ik nog jong en een beetje naïef was. Dat helpt om met zo’n heftige situatie om te gaan.
‘Het vervelendst was dat we eerst niet wisten hoe we moesten behandelen. Pas na maanden werd duidelijk dat patiënten fors verbeterden na het toedienen van steroïden. Je gedachten gaan dan uit naar de mensen die we nog niet goed konden helpen. Je voert heel verdrietige gesprekken met familieleden die niet op bezoek mochten komen, soms wel vier op een middag. Je krijgt veel vragen waarop je het antwoord niet weet: “Hoe lang nog? Wat gaat er gebeuren?” Schrijnend was ook het schuldgevoel van mensen die familieleden hadden geïnfecteerd die de ziekte niet zouden overleven.
‘De druk was heel groot en je zag heel veel verdrietige dingen om je heen. Maar medisch gezien was het heel interessant. Ik kijk er positief op terug want ik heb veel kunnen betekenen voor mensen.’
Van Dijk onderzocht voor zijn promotie hoe een pandemie beter kan worden beteugeld. Het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) ontwikkelde in 2020 de zogeheten Covid Radar, een app (niet te verwarren met die van de overheid) waarin gebruikers rapporteerden over symptomen en risicogedrag.
Het is belangrijk om vroeg besmettingen en mogelijke hotspots te signaleren. ‘Aan onze app was het element van risicogedrag toegevoegd, dat werd niet echt gemeten door anderen. Daardoor kon je zien waar concentraties van ziektegevallen gingen ontstaan, nog voor de testuitslagen.’
Dat helpt vooral huisartsen en andere zogeheten eerstelijnszorg. ‘Als je een stijging ziet van mensen die in contact zijn geweest met iemand met corona, kun je beter plannen hoeveel personeel er op de huisartsenpost nodig is.’
De Covid Radar-app is niet meer actief, maar bood wel inzichten die gebruikt kunnen worden voor de infectieradarwebsite van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Het is belangrijk dat het contact LUMC en het RIVM beter wordt bij een volgende pandemie, vindt Van Dijk. ‘Concurrentie is groot woord, maar er was een gebrekkige samenwerking rond de apps, alsof er twee ambulances vertrokken om slachtoffers te helpen, maar eerst even gingen onderhandelen wie dit mocht gaan doen. Dat sloeg nergens op. Je kunt juist heel veel van elkaar leren.’
De promovendus deed ook onderzoek naar de kans op trombosevorming door vaccins. ‘De vaccins waren heel erg effectief.’ Toch waren en blijven de vaccinaties een gevoelig onderwerp. Al voor corona was er een toename van het antivaxers, onduidelijkheid over trombose-risico’s leidde tot verwarring. ‘Ik werkte als huisarts en moest stoppen met AstraZeneca-prikken zetten. Toen mocht het weer wel en toen weer niet. Probeer dat maar eens uit te leggen aan patiënten. Die werden wantrouwend. Die chaos in beleid moeten we voortaan zien te voorkomen.’
Uit het onderzoek bleek dat vaccins inderdaad wat meer kans op trombose geven, maar niet vaccineren is veel schadelijker. ‘Als we iedereen alleen maar AstraZeneca hadden gegeven, dan waren er inderdaad mensen die trombose kregen door het vaccin. Dat is heel vervelend. Maar die hadden ook een stuk minder kans gehad op corona. En wat is een vaak voorkomend gevolg van corona? Trombose.’
Vaccinaties zorgden in totaal voor zevenhonderd gevallen van trombose. ‘Door vaccinaties waren er echter ook 1,5 miljoen minder gevallen van corona. Met als gevolg 3,5 duizend minder gevallen van trombose door de ziekte. ‘Als je het cijfermatig bekijkt is een vaccin nemen een *no-brainer*. We denken niet voldoende als collectief. Daar maak ik me er zorgen over. Het is vaak: is die prik goed voor mij? Terwijl je moet kijken naar: is het goed dat we samen gevaccineerd zijn als maatschappij? Want een pandemie is niet een ziekte van een individu, maar van de wereld.’
Van Dijk analyseerde ook de manier van vaccineren. ‘Dat was onderdeel van het onderzoek van Manon Prins die onlangs in Leiden is gepromoveerd. Normaal geef je een prik in spier in de bovenarm. Het blijkt dat een heel precies prikje in de huid veel effectiever is, want daar zitten allemaal immuuncellen die heftiger reageren en meer antistoffen maken dan in de spier. Dan heb je maar een vijfde van de dosis nodig en kun je dus vijf keer zoveel mensen helpen. Het is wel wat moeilijker om te zetten en doet mogelijk wat meer pijn.’
Van Dijk maakt zich zorgen over de paraatheid van Nederland bij een nieuwe pandemie. ‘Tussen de Spaanse griep en corona zat honderd jaar. Ik hoop dat het weer zo lang duurt, maar we doen er alles aan om het te vervroegen. Veel mensen stappen weer in het vliegtuig. We zetten ontzettend veel dieren heel dichtbij elkaar neer. Dat maakt ons land bijvoorbeeld extra gevoelig voor vogelgriep, die mogelijk kan overslaan. Onlangs stierven katjes eraan: van vogel naar zoogdier is al een stap dichterbij de mens.’
Verder werkt klimaatverandering het verspreiden van ziektes in de hand. ‘De temperatuur wordt steeds hoger. Tijgermuggen, die dragers van het knokkelkoortsvirus kunnen zijn, komen deze kant op.’
De titel van zijn proefschrift, *Pandemic visits a doctor*, schetst de gelatenheid en het onvoldoende besef van mogelijk nieuw gevaar. ‘Het is een sprookje over een pandemie die bij de dokter komt en vraagt: “Hoe kan ik effectiever worden?” De dokter antwoordt: “Je moet op het moment komen dat ze je voorganger zijn vergeten.”
‘De uitdaging is om die juist niet te vergeten, te investeren in een goede data-infrastructuur en nog beter uit te leggen dat we de corona-ellende kunnen voorkomen met vaccinaties. Dat is wat politieke leiders moeten doen. We hebben het net een keer doorgemaakt, dus we zouden echt beter moeten weten.’

Willian van Dijk, *Pandemic visits a doctor.* Promotie is 7 januari

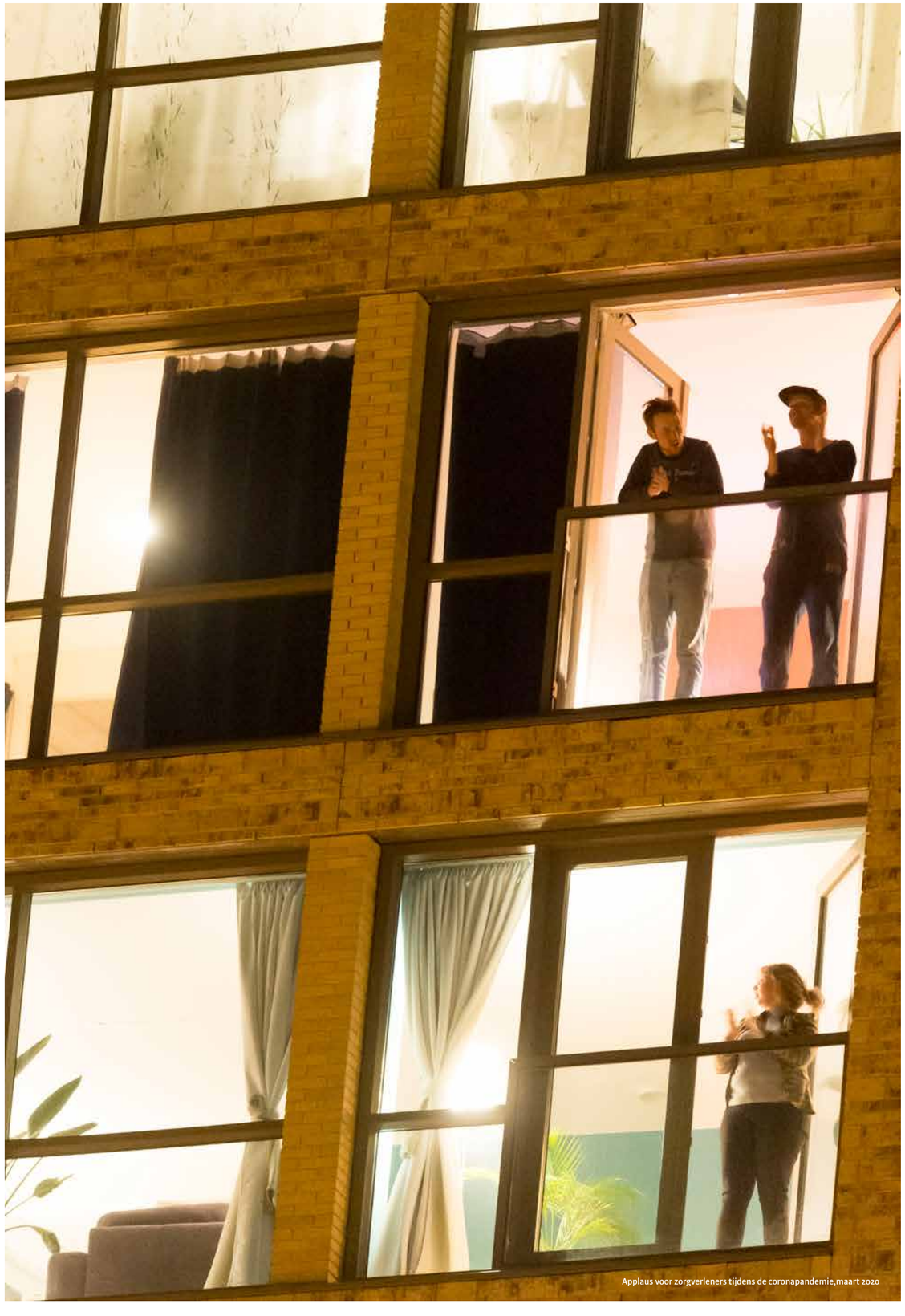

Applaus voor zorgverleners tijdens de coronapandemie,maart 2020

‘Je kunt net zo goed YouTube kijken’

Met het een nieuw faculteitsbreed vak *Humanities in a digital world* wil Geesteswetenschappen studenten beter voorbereiden op de online toekomst. Maar critici vrezen een ‘een oppervlakkige, verplichte cursus’.

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**

Met het vak *Humanities in a digital world* komt Geesteswetenschappen de belofte uit het strategisch plan na om binnen alle opleidingen meer aandacht te besteden aan de digitale samenleving.
‘We worden door de tijd ingehaald’, licht faculteitsbestuurslid Jeroen Touwen toe. ‘*Digital Humanities* draait niet alleen om welke tools je kunt gebruiken om met data om te gaan, hoe je die moet visualiseren en hoe je tekstcorpora kunt analyseren, maar geesteswetenschappers moeten ook kunnen duiden wat het effect is van sociale media op de samenleving als het gaat om desinformatie en algoritmes. En nu komt AI erbij, die tekst voor ons kan produceren maar dat vaak verkeerd doet. Juist onze talige studenten moeten dat kunnen doorgronden.’
Hoewel het vak door het bestuur als inhoudelijk nuttig wordt gezien, is het ook de bedoeling dat het onderwijs er efficiënter door wordt: de faculteit krimpt namelijk de komende jaren met 150 fte. ‘Het is geen bezuinigingsmaatregel’, aldus Touwen. ‘Maar het kan wel ruimte creëren om de kleinere vakken in de lucht te houden. We hebben veel opleidingen met heel weinig instroom, en dat is heel kostbaar onderwijs.’
De Facultaire Commissie Onderwijs vindt echter dat het een te zware en ambitieuze opgave is voor een vak van slechts vijf studiepunten en maakt zich zorgen over de onderwijskwaliteit. ‘Niemand betwijfelt dat de vragen die de cursus aan de orde wil stellen relevant kunnen zijn voor elke student in de geesteswetenschappen’, schrijft de commissie in een advies aan het bestuur. Maar: ‘De vraag is of één curriculum voor alle studenten die reflectie adequaat kan organiseren.’
Zo vindt de commissie dat het vak voor de ene opleiding veel belangrijker is dan voor de andere, bestaat er ‘weinig consensus over wat elke geesteswetenschappenstudent hierover moet weten, leren of kunnen’ en lost het inzetten van docenten uit meerdere disciplines dit probleem niet op maar ‘draagt het eerder bij aan verdere fragmentatie’.
Bovendien is het geen goed idee om de opdrachten niet door docenten te laten beoordelen en het cijfer uitsluitend te laten afhangen van een meerkeuzetoets. Het vak kan ‘alleen een succes worden als de studenten de cursus zien als nuttig en passend voor hun eigen studie’.

‘De proefsyllabus is vaag, abstract en ondermaats’

Ook is de inhoud te veelomvattend: ‘In de huidige syllabus staan wekelijks erg veel grote vraagstukken centraal, wat een reëel risico oplevert dat deze vragen alleen vlug of te oppervlakkig aan de orde kunnen komen.’ Het is dan ook ‘niet aannemelijk dat de studenten competentere technologie-gebruikers worden’.
De commissie adviseert om de doelstelling van het vak ‘bescheidener’ te maken en ‘in vogelvlucht slechts de basis van een zeer complex onderwerp’ te introduceren’ al blijft het de vraag ‘of hiermee niet een oppervlakkige, verplichte cursus wordt geïntroduceerd die door studenten als niet relevant zal worden ervaren’.
Ook studentraadslid Jip Floris Bloem is kritisch. ‘Ik heb de enquête verspreid in Whatsappgroepen in mijn eigen netwerk en gevraagd het zo veel mogelijk door te sturen.’ Van de 231 respondenten, waarvan weliswaar niet met zekerheid is vast te stellen of en wat zij studeren, vond 59 procent het geen goed idee om studiepunten aan een algemeen vak te besteden. Ook zou 52 procent overwegen voor een andere universiteit te kiezen als de het nieuwe vak ten koste zou gaan van een opleidingsspecifiek onderdeel.
Bloem: ‘Het kan van enorme meerwaarde zijn als het goed wordt opgezet. Maar zoals de proefsyllabus er nu uitziet, is het vaag, abstract en ondermaats. Als er van alles langskomt zonder dat het de diepte in gaat, kun je net zo goed een YouTube-tutorial kijken.’
Het faculteitsbestuur neemt de zorgen serieus, zei Touwen onlangs in de faculteitsraad. In antwoord aan de commissie schrijft het bestuur dat docenten de inhoud ‘studeerbaar en relevant’ zullen maken, ‘waarbij de studielast noch als te licht noch als te zwaar wordt ervaren door studenten’.
Ook neemt het bestuur het advies over om praktische opdrachten te laten nakijken en becijferen. Touwen zei daarover in de raad dat het niet krijgen van een cijfer ‘voor studenten frustrerend is’. Dat betekent wél meer werk voor docenten die al een hoge werkdruk ervaren. ‘Maar er komen extra uren voor het maken, ontwikkelen en voorbereiden’, beloofde Touwen. ‘Ook student-assistenten betrekken we daarbij.’
Docenten uit verschillende vakgebieden gaan het vak verder ontwikkelen ‘zodat het niet is losgezongen van de rest van de studie-inhoud’, zei Touwen. Het bestuur beloofde de raad dat het vak grondig wordt geëvalueerd. Decaan Henk te Velde: ‘We zullen ervoor zorgen dat de evaluaties niet in een la verdwijnen, maar dat er echt iets mee wordt gedaan. Als na twee of drie jaar zou blijken dat het niet werkt, moeten we daar conclusies aan verbinden en iets anders verzinnen.’
In het voorjaar moeten de richtlijnen voor het vak zijn opgesteld, die kunnen worden gepubliceerd in de studiegids 2026-2027, aldus Touwen. ‘Ik hoop dat de studenten die sceptisch zijn over dit vak, dan het evaluatieformulier invullen.’

Overstap van SAP naar BAS ‘gaat pittig worden’

Op 5 januari gaat het nieuwe universitaire administratiesysteem BAS InSite in gebruik. Dat leidt tot ‘veel verontrustende geluiden.’

DOOR **VINCENT BONGERS**

De universiteit pompt dit en komend jaar meer dan 13 miljoen euro in het systeem dat SAP vervangt. In het nieuwe systeem van softwareontwikkelaar AFAS worden HR, financiën en inkoop geïntrigeerd. BAS InSite vervangt SAP Self Service en onderdelen van het Serviceplein.
De universiteit werkte meer dan twintig jaar met SAP, maar volgens de universiteit voldoet dat systeem niet langer aan de eisen en valt de ondersteuning van de leverancier in 2027 weg.
Alle medewerkers krijgen met het nieuwe platform te maken dat alle financiële en personele administratie verwerkt. Verlofaanvragen, declaraties en salarisspecificaties zitten erin.
De migratie naar het nieuwe systeem is een complexe operatie. De planning was dat begin januari BAS InSite ‘live zou gaan’. Maar de universiteitsraad signaleerde nog de nodige problemen rond de overstap.
‘Ik heb contact gehad met de dienstraad van het Administratief Shared Service Centre van de universiteit’, zei Marie Kolbenstetter van personeelspartij PhDoc eerder. ‘Daar waren zorgen over de transitie, vooral over de hoge werkdruk. Maar ook dat er in de planning van de overstap onvoldoende rekening wordt gehouden met het werk dat verricht moet worden bij de faculteiten en diensten. Wie gaat er trainingen geven om leren om te gaan met het nieuwe systeem?’
‘Ik hoor veel verontrustende geluiden’, vulde Personeelsraadslid Patrick Klaassen (UB) aan. ‘Er wordt veel getest. Ik weet dat er heel veel open eindjes zijn.’
Of in januari van start gaan haalbaar is voor de medewerkers: zowel technisch als wat betreft de werkdruk, is de vraag, stelde Klaassen. ‘En wat gebeurt er als we niet overgaan? Wat betekent dat voor het komende jaar? Wat betreft kosten en extra werk dat gedaan moet worden?’
Op de universiteitsraadsvergadering van 8 december gaf vice-collegevoorzitter Timo Kos duidelijkheid over de startdatum. Hij vertelde dat het college die week een positief besluit zou nemen over het live gaan van het systeem. ‘Dat gebeurt op 5 januari. Er lag een advies om het te implementeren onder voorwaarden, aan die voorwaarden is inmiddels voldaan. Er is net een succesvolle test geweest. Dat ging om een oplossing voor de prognose van de inzet van personeel uit de tweede en derde geldstroom, en dat verliep goed.’
‘Heel fijn dat we starten’, zei Klaassen. ‘Maar we hebben gezien dat veel mensen die met de implementatie te maken hebben moe zijn. Er is ontzettend hard gewerkt. Wat betekent de *go* richting kerstreces? Hebben deze mensen reces? Of moet er doorgewerkt worden tijdens kerst en oud en nieuw?’
‘We gaan volgens planning overstappen’, legde Kos uit. ‘Er wordt tot aan de kerst hard gewerkt om de laatste zaken af te ronden. Er zijn nog wat belangrijke zaken die moeten worden opgelost.’ Een klein team zal tijdens de kerst doorwerken, maar dat was al voorzien. ‘De rest zal een paar welverdiende vrije dagen hebben.’
In het nieuwe kwartaal zal het best druk zijn, benadrukte hij. ‘Dit is het startschot en niet de eindstreep. Er is een heel nazorgteam ter ondersteuning van de facultaire implementatieteams. We hopen dat alles in een keer goed draait en zullen stapsgewijs problemen oplossen die mogelijk nog naar boven komen. Het zal wel even pittig worden allemaal.’

Amerikaanse mariniers voeren schietoefeningen uit aan boord van het oorlogsschip USS Iwo Jima in de Caribische Zee.

Beslissingen op 8000 kilometer afstand

De spanningen tussen de Verenigde Staten en Venezuela zijn een gevaar voor het Caribisch deel van het Koninkrijk. Maar de bewoners van de eilanden zijn niet vertegenwoordigd in de Eerste en Tweede Kamer. ‘Vanuit democratisch oogpunt is dat onacceptabel.’

DOOR **MARCIËLLE VAN DER KRAAN**
FOTO **TANNER BERNAT**

Boven Curaçao kwam dit weekend twee keer een vliegtuig bijna in botsing met een Amerikaans militair vliegtuig dat onzichtbaar was op de radar. Het past in een reeks oplopende spanningen tussen de Verenigde Staten en Venezuela, waarbij de VS hun militaire aanwezigheid in het Caribisch gebied uitbreiden en aanvallen uitvoeren op vermeende drugsbootjes.
Op Aruba, Bonaire en Curaçao hangt een gespannen sfeer, vertelt Wouter Veenendaal, bijzonder hoogleraar Koninkrijksrelaties die er begin november nog was. ‘Je ziet overal Nederlandse marineschepen. Dat geeft aan de ene kant een gevoel van veiligheid, maar het maakt ook duidelijk hoe serieus de situatie is.’
Volgens de Amerikanen gaat het om een ‘war on drugs’, maar Veenendaal stelt dat dat vooral een dekmantel lijkt te zijn voor een conflict om toegang tot grondstoffen. ‘Venezuela heeft de grootste olievoorraad van de wereld, was lang leverancier van de VS, maar heeft de laatste jaren ook heel nauwe banden met China en Rusland. Dat is waarschijnlijk de belangrijkste reden.’

Hoe groot is de dreiging voor de eilanden?
‘De VS zijn heel onvoorspelbaar, dus dat is lastig te zeggen. De eilanden liggen vlak voor de kust. Je kunt vanaf het strand Venezuela zien liggen. De eilandbewoners houden rekening met nieuwe vluchtelingenstromen. Die hebben ze tien jaar geleden ook meegemaakt door de economische en politieke crisis in Venezuela. Bij een militair conflict kan die stroom opnieuw op gang komen. Met een gammel bootje is de oversteek snel gemaakt, maar zulke kleine samenlevingen kunnen dat nauwelijks aan.’
Hoe legt deze crisis een democratisch tekort in het Koninkrijk bloot?
‘Het Koninkrijk bestaat uit vier landen: Nederland, Aruba, Curaçao en Sint-Maarten. In de praktijk overlapt de Koninkrijksregering bijna volledig met de Nederlandse regering. De ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken zijn tegelijk Nederlandse en Koninkrijksministers. Zij leggen alleen verantwoording af aan de Nederlandse Eerste en Tweede Kamer.
‘Inwoners van Aruba, Curaçao en Sint-Maarten hebben geen stemrecht voor die Kamers maar ze worden wel geraakt door het beleid. Bonaire heeft een andere status: dat is een bijzondere gemeente van Nederland.
‘Het klassieke democratische principe is *no taxation without representation*: je kunt mensen niet besturen zonder dat ze invloed hebben op dat bestuur. Voor de eilanden geldt nu precies dat. Beslissingen over hun veiligheid worden genomen op achtduizend kilometer afstand, zonder dat ze hun volksvertegenwoordigers en ministers ter verantwoording kunnen roepen.’

De Raad van State stelt voor om de bewoners van de eilanden kiesrecht te geven.
‘Formeel los je zo het democratisch tekort op, maar in de praktijk waarschijnlijk niet. De eilanden hebben te weinig inwoners om realistisch kans te maken op een Kamerzetel. In Nederland heb je ongeveer 70.000 stemmen nodig voor een zetel. Curaçao heeft misschien 90.000 inwoners die stemgerechtigd zijn. Die zouden dan allemaal op dezelfde partij moeten stemmen.
‘Het is beter om drie van de honderdvijftig zetels te reserveren voor de bewoners. Je kunt ook drie zetels aan de Tweede Kamer toevoegen. Dan wordt hun stem gehoord.’

Wat moet er gebeuren om dat voor elkaar te krijgen?
‘Het Statuut moet worden aangepast. Dat is het juridisch document dat de verhoudingen binnen het Koninkrijk regelt en boven de nationale grondwetten staat. Dat is een ingewikkeld en langdurig proces, daarom adviseerde de Raad van State kiesrecht, omdat dat juridisch eenvoudiger is.
‘Maar andere landen laten zien dat gereserveerde zetels werken. In Denemarken hebben Groenland en de Faeröereilanden elk twee zetels in het parlement. Daardoor kunnen hun vertegenwoordigers ministers direct bevragen over geopolitieke spanningen, zoals nu rond Groenland.
‘Het gaat mij er niet om hoe Nederlandse ministers de huidige crisis aanpakken. Het probleem is principieel: vanuit democratisch oogpunt is het onacceptabel hoe ons Koninkrijk in elkaar zit. Met Caribische vertegenwoordigers zou er meer bewustzijn kunnen komen over dat de eilanden onderdeel zijn van ons Koninkrijk. Dat kan leiden tot betere besluitvorming en betere verhoudingen.’

Trainen, studeren, (te weinig) slapen (repeat)

Hoe combineer je een studie met topsport? Vier atleten vertellen over slaapgebrek, tentamens na wedstrijden en hun toekomstperspectief. ‘Vanwege mijn studentikoze kapsel noemen ze me “gordijn”’.

DOOR **TIRZA DE GRAAF**

‘Het ritme was trainen, studeren, trainen, studeren’

‘De offers waren uiteindelijk te groot’

Kees den Tex (21, wiskunde) besloot dit jaar te stoppen met zeilen op het hoogste niveau. ‘Ik had ook in Cambridge kunnen studeren.’

‘Ik heb vier jaar lang op het hoogste niveau gezeild, en hoewel ik er enorm veel tijd en energie in heb gestoken, vond ik de resultaten uiteindelijk niet in verhouding staan tot de offers die ik daarvoor bracht. Dit jaar heb ik besloten om te stoppen.
‘Goed kunnen zeilen bestaat uit veel verschillende aspecten. Het is belangrijk om de boot technisch zo snel mogelijk te varen, maar zeilen is ook een strategisch spel. Wie goed leest hoe de wind zich ontwikkelt, hoeft een kortere afstand af te leggen dan de concurrentie.
‘Een zeilwedstrijd bestaat uit zo’n tien losse wedstrijden, die samen een regatta vormen. Bij elke race krijgt de eerste boot die finisht één punt, de tweede twee punten, enzovoort. Degene die na afloop van de hele regatta de minste punten heeft, wint. Daardoor blijft het klassement vaak tot het einde spannend.
‘Toen ik aan mijn studie wiskunde begon, was ik al een jaar actief als topsporter. Gelukkig kreeg ik een topsportstatus van de universiteit waardoor ik in overleg met mijn studieadviseur meer mogelijkheden kreeg om studie en sport te combineren.
‘Wiskunde heeft relatief weinig verplichte contacturen, dat maakte het makkelijker. Mijn grootste uitdaging waren de tentamens. Die zijn in januari en in juni. Juist in juni zijn er veel internationale wedstrijden, terwijl we in januari vaak op trainingskamp gingen.
‘Als ik echt niet bij een tentamen kon zijn, maakten docenten er speciaal een voor mij. Ik moest vaak tijdens wedstrijden studeren. Zo heb ik meegedaan aan een race op Mallorca, waarna ik de volgende dag terugvloog en een dag later tentamen had.
‘Mijn laptop ging dus vaak mee, al had de training altijd prioriteit. Het ritme was: trainen, studeren, trainen, studeren. Uiteindelijk is dat altijd goed gekomen, volgens mij heb ik maar één tentamen hoeven herkansen.
‘Soms denk ik na welke mogelijkheden ik had gehad als ik minder tijd in het zeilen had gestoken. Ik had mij ook aangemeld voor de studie wiskunde aan de universiteit van Cambridge. Ik was al nagenoeg door de selectie. Uiteindelijk moest ik kiezen tussen zeilen en Cambridge.
‘Het werd toch zeilen. Dat was geen makkelijke beslissing, maar achteraf denk ik dat het de juiste keuze is geweest. Ik heb ongelooflijk veel bijzondere ervaringen opgedaan en ben op plekken geweest als China, Marokko en Zweden.
‘Inmiddels ben ik begonnen aan mijn masteropleiding en ervaar ik voor het eerst hoe het is om te studeren zonder topsport ernaast. Het voelt veel relaxter: ik kan de tijd nemen om de stof goed te begrijpen en het lukt me om structuur te behouden. Daarnaast ben ik actiever geworden bij Njord, de studentenroeivereniging waar ik lid van ben.’

‘Bij ADO speelde ik met een echte Haagse bikkels’

‘Zat jij nou Sokraatus te lezen?’

Hugo Wentges (23, filosofie, bedrijfskunde) is keeper geweest bij ADO Den Haag en staat nu bij Helmond Sport in het doel. ‘In de opportunistische voetbalwereld is stoïcisme waardevol.’

‘Toen ik tien jaar oud was, werd ik gescout bij mijn plaatselijke voetbalclub in Oegstgeest. Vanaf dat moment speelde ik in de jeugdopleiding van ADO Den Haag. Die heb ik volledig doorlopen, tot en met Jong ADO (onder 21). Daarna mocht ik aansluiten bij de voorbereiding van het eerste elftal. Al snel schoof ik door van derde naar tweede keeper. Enkele weken later raakte de eerste keeper geblesseerd, waardoor ik mijn debuut maakte.
‘We stonden dat jaar hoog op de ranglijst en promoveerden bijna, binnen een half jaar wisten ineens veel mensen wie ik was. Aan die plotselinge aandacht moest ik wennen. Er werd opeens iets van mij verwacht.
‘Deze periode viel samen met mijn eerste jaar van de studie filosofie. Ik wilde er graag iets bij doen en vond het fijn om ’s avonds met totaal iets bezig te zijn dan voetbal. Ik was al geïnteresseerd in de Griekse filosofie en verdiepte me in het stoïcisme.
‘In die stroming draait het om je bezighouden met zaken waar je daadwerkelijk controle over hebt. In de dynamische en opportunistische wereld van het voetbal is dat een waardevol principe. Later ontdekte ik dat deze populaire uitleg een versimpelde, bijna vercommercialiseerde versie is van de oorspronkelijke filosofie. Maar ik kon de kern wel meenemen in mijn sport.
‘In het voetbal zijn er twintigduizend ogen op je gericht. Als keeper hoef je maar één keer onder een bal door te duiken en iedereen heeft er een mening over: supporters, analisten en televisie. Het is heel makkelijk om je te laten meeslepen door dingen waarop je geen enkele invloed hebt, maar dat gaat altijd ten koste van je eigen prestaties. In zo’n omgeving is het prettig om houvast te hebben.
‘Ik had een leuk team met een aantal echte Haagse bikkels. Een goed voorbeeld was spits Thomas Verheydt, een roodharige kerel van bijna twee meter lang (en breed). Tijdens de rit naar een verre uitwedstrijd was ik een tekst van Socrates aan het lezen. De volgende ochtend, tijdens het ontbijt, zei Verheydt ineens: “Huug, wat zat jij gisteren te lezen? Sokraatus?” Toen ik uitlegde dat het voor mijn studie was, viel voor hem alles op zijn plek. Omdat ik studentikoos halflang haar had noemde hij mij daarna “gordijn” of “student”.
‘Twee jaar geleden raakte ik zwaar geblesseerd; mijn kruisband scheurde af. Daardoor belandde ik bij ADO op de bank. Ik maakte de overstap naar Helmond Sport. Daar zie ik meer mogelijkheden om te spelen en weer ritme op te doen. Dat is het voordeel van het opportunistische karakter van voetbal: het kan allemaal heel snel gaan, in beide richtingen, en kansen kunnen zich onverwacht weer aandienen, zoals dat eerder bij ADO ook gebeurde.
‘Daarnaast volg ik tegenwoordig een bachelor bedrijfskunde aan de Open Universiteit. Die studie is praktischer en beter toepasbaar na mijn voetbalcarrière. Filosofie heb ik helaas niet afgerond, en zie ik achteraf vooral als een hobby: iets wat mij, ook binnen het voetbal, waardevolle inzichten heeft gegeven.’

‘Ik ben gebrand om naar de Spelen te gaan’

Lilla Gyovai (21, Latin American Studies) wil blijven schermen op topniveau, maar dat is lastig in Nederland. ‘Ik moet bouwen aan een andere toekomst.’

‘In Hongarije is schermen een grote sport. In 2012, toen ik acht jaar oud was, zette ik per toeval precies de televisie aan op het moment dat een Hongaar in de finale stond tegen een Italiaan, tijdens de Olympische Spelen in Londen.
‘Ik ging daarna samen met mijn ouders op zoek naar een schermclub. Ik moest kiezen tussen floret, degen en sabel. Elk wapen kent zijn eigen regels en dynamiek. Welke het beste bij je past, hangt sterk samen met je persoonlijkheid. Ik was van jongs af aan al een nadenker, iemand die graag eerst observeert en afweegt en dan pas een beslissing neemt.
‘Ik koos voor degen. Na het signaal “*En garde, prêts, allez!*” begin je namelijk niet meteen met aanvallen, maar je beweegt voorzichtig heen en weer, op zoek naar informatie over je tegenstander. Je bent aangesloten op een elektrisch circuit: via een kabel in het wapen ben je verbonden met een zogenoemde *enrouleur*, en wanneer je raak steekt, gaat er een lampje branden.
‘Schermen is een heel precieze sport. In Hongarije ligt de nadruk sterk op het aanleren van de juiste techniek. Het eerste halfjaar stond bijna volledig in het teken van voetenwerk en het perfectioneren van de positie van hand en punt.
‘Tegelijkertijd is er heel veel ruimte voor creativiteit en persoonlijkheid. Ik scherm inmiddels al meer dan tien jaar en herken tegenstanders aan de “melodie” van hun voetenwerk. Het draait niet altijd om wie objectief de beste is, maar om wie zich op dat specifieke moment het beste kan aanpassen aan de stijl van de ander. Schermen wordt niet voor niets ook wel “fysiek schaken” genoemd. Het is voor een groot deel een mentaal spel, na elke actie moet je je plan opnieuw schrijven.
‘In 2015 verhuisde ik met mijn gezin naar Nederland. Hier is het schermen helaas een stuk kleiner dan in Hongarije. Om voldoende trainingsuren te maken, train ik nu bij drie verschillende clubs. Tegelijkertijd volg ik de bachelor Latin American Studies. Als ik die combinatie in één woord zou moeten samenvatten, dan is dat slaaptekort.
‘Hoewel sport mijn prioriteit blijft, ben ik me er tegelijkertijd van bewust dat ik ook moet bouwen aan een andere toekomst. Schermen zal mij nooit genoeg kunnen opleveren. In Nederland zie ik beperkte mogelijkheden om nog veel beter te worden.
‘Ik oriënteer me nu breder: een optie is de Universiteit van Milaan die een gecombineerd academisch en schermprogramma aanbiedt. Ik ben vastberaden om mijn doelen na te jagen. Deelname aan de Olympische Spelen van 2032 is mogelijk. Ik ben gebrand om daar naartoe te werken.’

‘Ik zie hier beperkte middelen om beter te worden’

‘Ik leefde langs het studentenleven heen’

Guusje van Bolhuis (24, Life Science and Technology) hockeyt voor het Franse nationale team. ‘Ik heb geleerd dat je niet alles kunt doen en keuzes moet maken.’

‘Ik ben ben geboren in Nederland, maar toen ik vijf was, verhuisden we vanwege het werk van mijn vader naar Frankrijk. Pas op mijn negende begon ik met hockey, in het begin vooral voor de gezelligheid.
‘Al vrij snel bleek dat ik talent had. Het werd steeds competitiever. Ik deed mee aan regionale selectietrainingen en niet veel later werd ik gevraagd voor het Franse nationale team. Mijn moeder nam de Franse nationaliteit aan, waardoor ik kon uitkomen voor Frankrijk onder 16. Door blessures in het team onder 21 schoof ik door. Vanaf dat moment heb ik altijd onderdeel uitgemaakt van de nationale selectie.
Met de Olympische Spelen van Parijs 2024 in het vooruitzicht wisten we dat plaatsing mogelijk was als we bij de beste twintig landen ter wereld zouden eindigen. In het begin voelde het ver weg, maar vanaf het tweede corona jaar begon het besef te groeien dat kwalificatie haalbaar was. Voor mij bleef het tot het laatste moment spannend: anderhalve maand voor de Spelen scheurde ik mijn enkelbanden af. Pas vlak voor het toernooi werd duidelijk dat ik daadwerkelijk kon spelen.
‘De teamdynamiek is voor mij altijd een van de mooiste aspecten. Met een sportteam maak je dingen mee die de band met je teamgenoten versterken, zeker in zware periodes. We hadden in de voorbereiding op de Spelen een lange fase waarin we veel loop- en krachttraining deden en de stick nauwelijks aanraakten. Juist dan heb je elkaar nodig om gemotiveerd te blijven.
‘Mijn studentenleven verliep door mijn hockeycarrière anders dan dat van veel anderen. Ik heb wel in een Leids studentenhuis gewoond met zeven huisgenoten. Dat was heel gezelllig, maar ik leefde vaak een beetje langs het studentenleven heen. Mijn huisgenoten steunden me enorm en kwamen kijken bij wedstrijden, maar op een gegeven moment koos ik toch voor een rustiger huis. Lid worden van een vereniging leek me leuk, maar dat was gewoon niet te combineren met de trainingen. Bovendien had ik binnen het team al een hechte vriendinnengroep.
‘De combinatie van topsport en studeren heeft me veel discipline en organisatorische vaardigheden bijgebracht. Ik heb geleerd dat je niet alles kunt doen en dat je soms keuzes moet maken.
‘Tijdens mijn bachelor reisde ik regelmatig heen en weer voor trainingen dat was nog te doen omdat ze toen maandelijks waren. Gedurende mijn master begonnen we met wekelijkse trainingen. Eerst in België later ook in Frankrijk. Ik verhuisde mede daarom naar Leuven, dat maakte reizen naar Frankrijk wat makkelijker.
‘De Olympische Spelen waren overweldigend. We kwalificeerden ons als allerlaatste team en waren de outsiders. Maar dat gaf juist strijdlust en zorgde ervoor dat de verwachtingen laag waren. Het was de eerste keer dat het Franse nationale vrouwenteam überhaupt deelnam. Hoewel we geen wedstrijd hebben gewonnen, hebben we alles gegeven en vooral ook plezier gehad. En uiteindelijk is dat waar het voor mij altijd om begonnen is.’

‘Uiteindelijk koos ik toch voor een rustiger studentenhuis’

Tot hier

DOOR **RENSKE VELDMAN**
ILLUSTRATIE **SILAS.NL**

Haar benen, ook die weten niet eens waar ze heen aan het lopen zijn. Het enige wat ze wel weet: de afslag moet ooit komen. Dat soort dingen voel je wel aan. Ook al is ze er niet echt bekend, ze weet ook dat Leiden natuurlijk geen cirkel is.
Nadat hij haar vanochtend haastig de deur uit had gezet was ze maar op goed geluk gaan lopen, zonder te weten waarheen. Waar ze nu beland is weet ze niet, maar eindeloos blijven rondlopen moet onmogelijk zijn in zo'n kleine stad. Ooit zal er wel een afslag komen die haar naar bekend terrein brengt, daar houdt ze zich aan vast.
's Ochtends vroeg geeft de stad haar een heel ander gevoel. Wat normaliter in donker gehuld is, is nu zichtbaar en alles voelt daardoor onvast. Voor haar bestaat deze stad alleen in de avond. Voor dates met schuchtere filosofiestudenten, voor massa's hese studenten om in op te gaan met Leidens ontzet, en voor keuzevakken waarbij ze niet goed had gekeken naar de locatie en zich vanuit de Haagse campus naar het Lipsius moest haasten.
Maar nu was Leiden stil. Zonder de vrolijke kerstverlichting in het donker, zonder de eindeloze opstelling kroegjes, zonder die beloftes van plezier was de stad koud, leeg en zo onbeweeglijk deprimerend als heel Nederland kan zijn aan het einde van het jaar. Nu de stad zijn rol als decor van geluk was verloren, lijken alle plekken vervangbaar. Elke straat die ze inloopt, kan net zo goed alle andere zijn. Het helpt daarbij ook niet dat ze geen steek kan zien.
Haar lenzen heeft ze gisteravond weggegooid tijdens haar onverwachte logeerpartij, want ermee slapen schijnt echt slecht te zijn voor je ogen. Toen had ze dat zelfs nog romantisch gevonden. Waarom zou ze ver moeten kunnen kijken als ze toch dicht bij hem is?
Nou, daar is ze wel even van teruggekomen nu ze alleen, halfblind, en met een lege telefoon door de stad dwaalt. In de waas van wat er nog van haar zicht over is, glijden de passanten, het zijn er niet veel op dit uur, als schimmen voorbij. Schijnbaar even doelloos, maar net als zij niet in staat tot stilstand te komen.

Vanochtend, toen ze afscheid namen, stonden ze eventjes stil tegenover elkaar. Er werd niks gezegd, maar beiden wisten het. Dit was de laatste keer dat ze elkaar zouden zien. Dat soort dingen voel je aan. Haar lichte gevoel van misselijkheid had het verraden, waardoor ze het niet meer kon ontkennen.
Ook hier moest ooit de afslag komen. Deze stad had niet eeuwig de omtrek van haar geluk kunnen zijn, net als hij niet altijd de hare had kunnen blijven. Ze probeert zich te herinneren of hij haar op dat laatste moment iets langer heeft omhelst. Toen hij haar heel dicht tegen zich aan drukte, overviel haar het welbekende gevoel van een ramp die op het punt staat plaats te vinden. Het bloed dat uit je gezicht wegtrekt, je maag die zich omdraait, en je benen die onstabiel alles nog rechtop proberen te houden. Het lichaam dat zich al voorbereidt op wat de geest nog niet begrijpt: dat dit het dan is. Het cliché dat het verdriet er niet minder om maakt.

Dwalend door het doolhof dat Leiden is geworden, hoopt ze ook maar iets te herkennen. Ze had deze stad vooral door hem leren kennen, en nu hij niet meer bij haar is, lijken alle plekken die ze zich herinnert onvindbaar. Maar ze moeten wel bestaan, dicht bij haar zelfs, net zoals hij ook ergens hier is. Als ze nu omkijkt, verwacht ze haast hem te zien staan. Zelfs als wazige schim zou ze hem nog herkennen. Hij zou haar weer in zijn armen sluiten en meenemen. Terug langs alle straten die ze vanochtend al heeft doorlopen. Terug naar het begin, dat afscheid.
Leiden is daarmee ook wellicht geen doolhof, waar ze verdwalen kan, maar een labyrint. Het pad is al bepaald, en haar lichaam is al op de juiste weg. Haar haast automatische beweging brengt haar constant verder, maar waarheen? Ze heeft in deze stad niets te zoeken, en toch kan ze zich er niet toe brengen naar het station te lopen. Weer denkt ze terug aan dat afscheid. Of, dat probeert ze. Eigenlijk kan ze zich niet eens herinneren of ze hem nog wel een laatste keer heeft aangekeken. Waarschijnlijk heeft ze zich na die laatste omhelzing meteen afgewend. Voor haar gevoel was ze al minstens twintig meter verder gelopen toen hij pas de voordeur achter haar sloot. Ze herinnert zich elk afscheid als een vlucht, een poging om niet nog meer schade aan te richten. Dus had ze niet omgekeken, de pas erin gezet, en was ze aan haar pad begonnen.
Maar nu de afstand tussen haar en de ramp is toegenomen, begint dat ziekelijke verlangen weer op te komen. Maanden aan gesprekken en momenten blijven zich in haar hoofd herhalen, op zoek naar dat ene punt waar het exact mis is gegaan. Bij elke nieuwe straat die ze betreedt, slaat haar hart even over van de spanning dat hij daar misschien ook zou lopen.
Toen ze vanochtend, veel te vroeg, wakker werd, had ze een tijdje naar hem gekeken in het licht van de opkomende zon. Het was de laatste stilte voor het einde, als hij nu wakker zou worden zou het echt voorbij zijn, ook al wilde ze het nog niet toegeven. Het moment dat je het eindelijk beseft komt altijd te laat. Vanaf dat moment kun je het afscheid alleen nog pauzeren, kleine momenten proberen te stelen. Misschien, dacht ze toen, was het gevoel nog even terug te winnen. Zoals ze daar lagen, twee lichamen die samen een soort theater vormden. Haar wakkere lichaam, waar het gevoel zich nog afspeelde. Zijn slapende lichaam, waar haar verlangen zich afspeelde. Het moment dat hij wakker zou worden, zou het voorbij zijn, dan zou ze het gevoel dat in haar lichaam al heeft ingeslagen niet meer negeren.
Het is wat ze nu, uitkijkend over een wazige gracht, langzaam wil toegeven: dat het echt voorbij is. Dat haar lichaam dat allang weet blijkt, daarom blijft ze nu doelloos verdwalen. Het is de angst hem te moeten missen terwijl ze hem al kwijt is, die haar niet laat stoppen maar ook niet laat ontsnappen. Emoties zijn ook maar net verpakte, opgepoetste versies van alles wat allang in ons raast. Wat ze nu doet, eindeloos haar stappen herleiden om te kijken waar ze hem kwijtgeraakt is, werkt alleen tijdelijk om de gaten in haarzelf te dichten. >

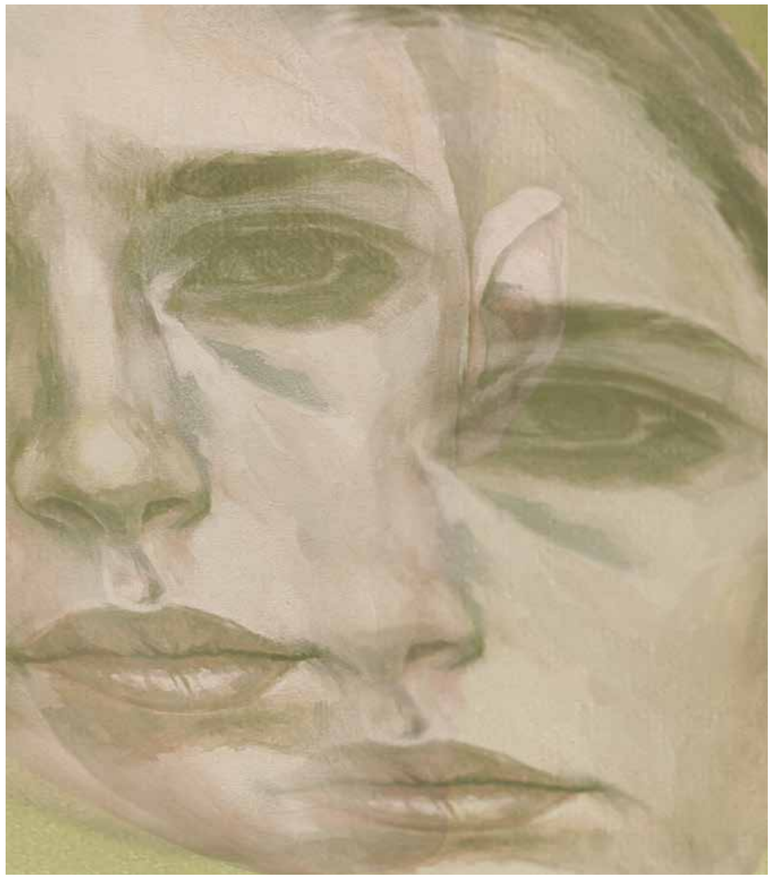

> Terwijl ze door de wazige stad loopt, probeert ze het gevoel dat hij de hare is nog even terug te halen. In donkere etalages van gesloten winkels liggen kerstwensen, de condens op de ramen verraadt de kou waarin ze zich bevindt. De feestdagen, ook die begon ze zich nu voor te stellen zonder hem. Zonder de eindeloze stroom fietsende studenten in het centrum, altijd op weg, zonder de geur van gemorst bier dat in plakkerige vloeren is getrokken, wordt haar eenzaamheid haar duidelijk.
Nu Leiden haar geen enkele belofte meer kan maken, begint ze het te begrijpen. Ze zou zich kunnen omdraaien en naar hem op zoek gaan. Waarschijnlijk zou ze hem zelfs vinden, maar het zou niet uitmaken. Alles wat ze hem nu zou geven zou te laat zijn. Hoe sterk haar verlangen haar ook tegenhoudt om door te lopen, haar pad is allang bepaald.

De wazige schimmen om haar heen vermeerderen zich en ze laat zich opnemen in de stroom. Een zachte regenbui bedekt haar haren met een laagje druppels, maar niet genoeg om echt nat te worden. Alles glijdt van haar af.
Ergens in Den Haag appt waarschijnlijk haar huisgenoot nu om te vragen of ze vanavond mee eet. Die stad is van haar. Daar zou ze, zo blind als ze nu is, nog alle straten herkennen. Dat is waar haar leven zich bevindt, waar ze zo meteen nog even de laatste tentamens gaat afstrepen. Volgende week zit ze nu waarschijnlijk aan een kerstontbijt en denkt ze niet eens meer aan hem. Liefdesverdriet komt altijd te laat, en is ook maar een poging van de geest om de boel achteraf netjes aan elkaar te praten. Zodra je eindelijk de woorden vindt waarmee je je vriendinnen gaat vertellen waar het stukgelopen is, kun je opgelucht ademhalen omdat je de pijn die zich al veel langer in je bevindt eindelijk begrijpt.
Het is een schattig stukje theater, dat eindeloos hier willen verdwalen in de herinneringen aan hem, maar ze begint nu te begrijpen dat haar leven zich heel ergens anders afspeelt. De juiste afslag dient zich op gegeven moment aan, en zelfverzekerd neemt ze hem. De welbekende blauwwitte letters doemen op, Leiden Centraal, het eerste wat ze deze ochtend wel duidelijk kan zien. Ze hoeft alleen nog maar door te lopen, niet om te kijken en zich te laten wegvoeren.

Van de jury

Schrijven is schrappen en streng zijn, wist dichter Leo Vroman als geen ander. Hij produceerde weliswaar maar één gedicht per maand, erkende hij in 1948 tegenover schrijver Willem Frederik Hermans, maar dat zorgde er wel voor dat hij vijf erbarmelijke gedichten ('beneden het slechtste dat ooit door anderen is gepubliceerd') *niet* schreef.
'Dit komt voornamelijk doordat ik nu eenmaal zeer veel respect heb voor wit papier, inkt, vulpennen, schrijfmachines, letterzetters, drukpersen, boekbinders en dergelijke en ik zou het bijvoorbeeld beschamend vinden iets te doen drukken waarvan de inhoud minder mooi is dan het lettertype, en minder groot.'
Die gedachte heerst anno 2025 ook bij de Leidse literatoren. Want voor de 21e editie van de Mare-Kooyker-Kerstverhalenwedstrijd kwamen er slechts twaalf (12!) inzendingen binnen, minder dan de helft van het gebruikelijke aantal. Dat leidde even tot lichte paniek bij de jury, bestaande uit schrijvers Arjen van Veelen, Christiaan Weijts en *Mare*-hoofdredacteur Frank Provoost.
Tot ze begonnen te lezen. Want toen leek het alsof er al een Vromaniaase voorselectie had plaatsgevonden. De verhalen over helse fiets- en kroegentochten, verdwenen vaders en zwoegende promovendi die een eenzame kerst vieren met pizza en peer reviews waren stuk voor stuk van hoog niveau. De enige inhoudelijke eis – laat iemand verdwalen, op welke manier dan ook – kreeg telkens een originele invulling. Zelfs aan het vorig jaar uitgevaardigde elfen- en trollenverbod was gehoor gegeven.
In 'Een druk op de knop voor geluk' twijfelt een jongen die in het ziekenhuis is beland of hij de verpleegster zal oproepen. Binnen deze ogenschijnlijk eenvoudige situatie brengt **Shennel Boakye** (30, straf- en strafprocesrecht) haar personage overtuigend tot leven. Herinneringen, voorgeschiedenissen en verhaallijnen komen subtiel samen, terwijl de verteller zijn angst en pijn deelt én een scherpe reflectie biedt op mannelijkheid anno nu: 'Ik voel me niet waardig genoeg.' Korte, kale zinnen die niets willen uitleggen en veel zeggen, maken dit trefzekere verhaal tot een verdiende derde-prijswinnaar.
In 'Zoë's kerstinterview' ontaardt een schijnbaar simpele schoolopdracht in een surrealistisch vraaggesprek met een vrouw die zingend voor een supermarkt staat (of zit, of zweeft?) en opbiecht dat ze langzaam maar zeker onzichtbaar is geworden. **Leah van Valkengoed** (22, Applied Mathematics) laat generaties beeldend op elkaar botsen, weet hun taal(kloof) feilloos te vangen en teleporteert het magisch realisme van *like* Belcampo naar het heden. Zo iemand zou – in de woorden van Zoë – 'echt twenty-four fucking seven' schrijver moeten zijn en verdient de tweede prijs. 'Zoe's kerstinterview' en 'Een druk op de knop voor geluk' zijn te lezen op mareonline.nl.
In 'Tot hier' dwaalt een student in het schimmenrijk van de liefde en door de nevel van Leiden, de stad die 'alleen in de avond' bestaat. 'Kijk niet om' is het devies. Anders dan mythologische voorgangers zoals Orpheus of de vrouw van Lot slaagt deze hoofdpersoon er wél in om haar blik op de toekomst te houden, de controle te herpakken en de uitgang te vinden. Want: 'Emoties zijn ook maar net verpakte, opgepoetste versies van alles wat allang in ons raast.' Met deze zwierige en zelfverzekerde ode aan het leven dat voor ons ligt, wint **Renske Veldman** (23, crisis and security management) de eerste prijs van de Mare-Kooyker-Kerstverhalenwedstrijd 2025.

Gefeliciteerd! Hoe kwam je op het idee voor dit verhaal?
'Ik was laatst daadwerkelijk verdwaald in Leiden, gelukkig door mijn slechte richtingsgevoel en niet door liefdesverdriet. Maar tijdens die wandeling luisterde ik obsessief naar het nummer "Merry Christmas, Please Don't Call". Daarin komt het weemoedige gevoel van de feestdagen en denken aan je exen ook een beetje samen.
'Ik ben sowieso groot voorstander van over je ex schrijven, het was een uitdaging om het tot slechts 1500 woorden te beperken.'

Wil je ook echt de literatuur in?
'Ik ben van jongs af aan wel veel bezig geweest verhaaltjes te schrijven, maar het is vooral een hobby. Ik denk dat literair Nederland inmiddels ook wel genoeg twintigers heeft die aanstellerige autofictie schrijven, dus ik houd het lekker voor mezelf tenzij er een boekenbon te winnen valt.
'Het is meer een leuke manier om voor mezelf bepaalde ideeën of emoties te doorgronden, dus ik blijf het zeker met plezier doen.'

Wie zijn je literaire voorbeelden?
'Voorbeelden zou ik beledigend vinden voor deze auteurs, maar vooruit. Ik bewonder onder andere het werk van Marguerite Duras, Carry van Bruggen, Frederik van Eeden, Louis Couperus, en eigenlijk alle literatuur waarin af en toe vrouwen op de rand van een zenuwinzinking langskomen.'

Wat koop je van de €250 aan boekenbonnen?
'Het lijkt me wel grappig om het verzameld werk van Gerard Reve op mijn koffietafel te kunnen zetten.'

Or spirituele safari

Extatisch dansend in een kerk of springend rondom een vuur in een schapenwei: op zoek naar verlichting in donkere dagen ging *Mare* op spirituele expeditie. 'Iedereen laat zich gaan. Ik vind het heerlijk als mensen gaan brullen als apen.'

DOOR **LISA BOSHUIZEN**

Zwijgend dansen (of brullend als een aap)

Geen drank, geen drugs, geen woorden en geen schoenen. Dat zijn de zogeheten 'groundrules' van *ecstatic dance*, iedere twee weken in de Pauluskerk in Oegstgeest. 'Het is echt een community', vertelt organisator Dave Lemmers. 'Het is heel chill om daar onderdeel van te zijn.'
De witgeverfde kerkzaal wordt verlicht met kleurrijke discostipjes. Op de achterste steunpilaren hangen boeddhistische gebedsvlaggetjes en naast het podium staat een tafel voor onbeperkt water en thee. De organisatoren wijden vooraf de ruimte in, vertelt Lemmers. 'In een kring delen wij onze intenties voor de avond en openen wij de *space*.' Daarmee moet de muziek iedereen meenemen 'op reis', van zwoele sprookjesachtige tonen tot knallende momenten waarbij iedereen op en neer springt.
De avond begint met een openingsceremonie, ingeleid met oefeningen *contact improvisation*. Op sokken of blote voeten 'landen' de dansers in een grote kring waarna zij worden uitgenodigd langzaam contact op te zoeken. Als het goed voelt, mag je de voeten en daarna de handen van je buur aanraken. Het voorzichtige contact vloeit over naar grotere sierlijke bewegingen. De één leidt, de ander volgt, totdat deze rollen verdwijnen en ze opgaan in elkaar.
'De eerste keer dacht ik: oké, bijzonder, *weird*. Wie zijn deze mensen? Maar op een gegeven moment voel je je steeds vrijer', vertelt deelnemer Eelke Koens. 'Het draait hier echt om bewegen en expressie. Ik wist helemaal niet dat ik dat zo leuk zou vinden.'
Zodra de dansvloer wordt geopend is niks te gek. De een springt en rent, de ander wiegt rustig heen en weer terwijl verderop iemand zich in allerlei ingewikkelde yoga-houdingen vouwt. Zelfs als je op de grond gaat liggen, kijkt niemand raar op. 'Dat is zoals het hoort te zijn', zegt Lemmers. 'Een ruimte om jezelf te kunnen uiten zoals je bent. Dat vind ik thuiskomen.'
Mensen zijn de jaagcultuur uit de kroeg zat, legt hij uit. 'In stilte kom je makkelijker tot je innerlijke zelf. Als je gaat praten ga je veel sneller in je hoofd zitten. Er ontstaan hier vast romances, maar dat gebeurt dan natuurlijk. Het gaat niet om de lust of om gewoon maar een leuk avondje te hebben.'
Er wordt niet gesproken, maar wel gelachen. Af en toe klinkt er een dierlijke kreet. 'Iedereen laat zich gaan', legt Koens uit. 'Ik vind het heerlijk wanneer mensen gaan joelen, schreeuwen en als apen gaan brullen.'
Aan het einde van de 'reis' wordt de dans afgesloten. Iedereen gaat zo dicht mogelijk bij elkaar zitten. Een groep vrienden heeft zich in een menselijke knuffelknoop gewikkeld. Iedereen pakt elkaars handen vast en met een laatste diepe gezamenlijke ademteug komt de avond tot een einde. Vanaf nu mag er worden gepraat.

Ecstatic Dance Leiden, Cultuurhuis De Paulus (Warmonderweg 2, Oegstgeest), Volgende editie: 9 januari, 19.15-22.00 uur, € 17-20

Foto @ambrosia.ecstatic.rave

Wees een koe (of kat) in de kerk

‘Het mag dan geen functionerende kerk meer zijn, maar de spiritualiteit spat ervan af’, vertelt Boy Heijnekamp, organisator van de yin-yoga klankschaalceremonie *Op het Matje*. ‘Deze plek brengt iets unieks. Dit kan je niet neerzetten in een ruimte met een systeemplafond.’
In de verste hoek van de uitgestrekte grote zaal van de Pieterskerk hebben zich vijftig yogamatjes bij elkaar verzameld. Waxinelichtjes op de randen van de pilaren zorgen voor een klein beetje verlichting. Terwijl iedereen rustig binnendruppelt, kan je alvast een kopje matcha kopen.
Niet getreurd, je hoeft geen onderdeel te zijn van de matcha-elite of een yogi-lifestyle na te streven, stelt Heijnekamp gerust. ‘Het is voor iedereen toegankelijk. Als je anderhalf uur op je rug ligt, is het ook prima. Je zenuwstelsel vindt het ook heerlijk om even helemaal niks te hoeven.’
‘Je bent hier voor jezelf.’ De serene stem van yoga-docent Pascalle Ruigrok echoot door de ruimte. ‘Kies wat voor jou fijn is. Vaak is een zachte strekking al voldoende.’
Yin-yoga is een trage yogavariant waarbij de deelnemers hun lichaamshoudingen langer moeten vasthouden. ‘Dat is niet per se ontspannen’, legt *sound healer* en yoga-docent Sanne Lepelaar uit. ‘Het kan een intensieve rek of druk geven en dat kan confronterend zijn. Je wordt geconfronteerd met lichaam en geest en allerlei gedachten die opeens opkomen. Je leert om bij jezelf en je ademhaling te blijven.’
De docenten zitten in het centrum van de halve cirkel, voor een replica van ‘Het Laatste Oordeel’, het beroemde drieluik van Lucas van Leyden. ‘Een kerk is een plek voor bezinning en stilte’, zegt Ruigrok. Tijd voor de eerste oefeningen om het lichaam te versoepelen. ‘We doen nu de *cat-cow*. Je begint in een *tabletop* houding, op je handen en knieën. Maak je je rug hol, dan ben je een koe. Maak je rug bol voor de kat.’
‘Neem altijd een positie aan die op dit moment goed voelt’, zegt Ruigrok, terwijl de houdingen om haar heen veranderen. Door verschillende posities langer aan te houden, worden de deelnemers geleidelijk naar een meditatieve staat van zijn begeleid. Om dat te bereiken kunnen ooglapjes helpen: het donker maakt het makkelijker om in jezelf te keren.
Soms zijn daar onverwacht de handen van Ruigrok, die een houding verder verdiepen of zacht de nek en schouderbladen masseren. Via de dubbelzijdig bedrukte ooglapjes (ene kant: ‘ja’, andere: ‘nee’) geven deelnemers aan of aanraking gewenst is. Wie geen lapje draagt, legt dat voor zich neer.
‘Ik vond dat heel bijzonder’, vertelt student klinische psychologie Valerie. ‘Je voelt nog meer verbinding en warmte. Alsof je een *special treatment* krijgt.’
Een sprookjesachtig geluid klinkt uit de verschillende klankschalen en zogeheten koschi’s (gongen van bamboe) waarmee Lepelaar de sessie begeleidt. Ze loopt de zaal door. Soms stopt ze om de klankschaal op de buik van een van de deelnemers te plaatsen. ‘Dat voel je in je lichaam doortrillen. Sommige mensen vinden dat echt heel lekker, anderen hebben genoeg aan het geluid.’
De avond eindigt in *shavasana*: deze lijkhouding is een verplichting om de yoga-les mee te eindigen. Om in alle rust in het donker te verdwijnen worden de ooglapjes weer opgedaan.
‘In het begin kan ik blokkades en verkrampingen voelen, maar als ik klaar ben, voel ik dat het veel meer doorstroomt’, vertelt Valerie. ‘Dat is dan ook zo in mijn hoofd: lichter en helderder.’
‘Je hoeft jezelf echt niet te dwingen om elke dag een uur te mediteren’, zegt Lepelaar. Meditatie kan volgens haar al gevonden worden in het ‘bewust wassen van je handen’, ‘fietsen zonder oortjes’ of ‘het drinken van een cappuccino’. ‘Probeer even nergens anders te zijn met je gedachten.’

Op het Matje, Yin-yoga klankschaalceremonie. Pieterskerk, volgende editie 22 januari, 19.30 uur, € 25

Geen ecstasy, maar een ijsbad

‘Vroeger bracht ik mensen samen door barbecues te organiseren en ging er veel alcohol doorheen. Tegenwoordig doe ik het met sauna’s, ijsbaden en vuur’, zegt Just Roos. Hij is de eigenaar van buitensauna *Dankjewellness*. Die ‘plek van verbinding’ ligt verscholen in Park Cronensteyn tussen de schapen en met uitzicht op weilanden. Er staan twee sauna’s, een hottub, ijsbad, cold-plunge en een grote yurt.
In het midden van het grasveld wakkert een vuurtje, waar de deelnemers zich tijdens de tweewekelijkse maanceremonie omheen nestelen. ‘In je eentje bij een kampvuur zitten is mooi, maar met een groep is het helemaal magisch’, vertelt Roos, die samen met yoga-docent Indra Paternotte de avond begeleidt. ‘We lijken door onze telefoons heel *connected* met elkaar, maar dat is helemaal niet zo. Je bent alleen maar jezelf druk aan het houden in plaats van naar binnen te keren en stilte op te zoeken en samen mooie dingen te ervaren.’
‘Elke nieuwe maan is bijzonder’, begint Paternotte de ceremonie. ‘Het is een moment waarop je een nieuwe intentie zet en vooruitkijkt. De maan staat vandaag in schorpioen, wat staat voor dood en wedergeboorte.’ Dat nodigt volgens haar uit om ‘de moeilijke stukken’ van jezelf recht in de ogen aan te kijken. ‘Daar ben ik diep in gegaan. Ik wilde de deelnemers daarmee confronteren.’
‘Het komt voor mij precies op het juiste moment’, vertelt deelnemer Julia. ‘Er waren wat hoofdstukken die ik graag wilde afsluiten. Het was heel mooi om dat met een ritueel te kunnen doen.’
In plastic glazen wordt pure cacao, afkomstig uit Guatemala, uitgedeeld. Die bittere drank is een ‘hart-opener’, vertelt Roos. ‘Het helpt je om je meer open te stellen en te voelen. Daardoor ben je beter in staat tot het leggen van diepere verbindingen.’
Drinken mag pas als iedereen een kopje heeft, én alleen met kleine slokjes – je moet immers goed de bitterheid proeven. Dat een van de deelnemers de cacao in één keer ‘als een soort tequila-shot achteroversloeg’ was niet helemaal de bedoeling, bekent Paternotte achteraf. ‘Iedereen heeft zijn eigen pad. Sommigen beleven het bewust op een heel spirituele manier, anderen nog niet. Dat komt vanzelf als ze er klaar voor zijn.’
‘*I let go and release*’, is het thema van de avond. ‘Veel mensen zitten zo in hun hoofd dat ze niet meer weten hoe ze moeten voelen’, vindt de yoga-docent. Om ‘de stress uit het zenuwstelsel te bevrijden’ springt iedereen eerst gezamenlijk rondom het vuur.
Tijd voor de tweede etappe. In de yurt brandt tevens een vuurtje. De yogamatten, wollen dekens en meditatiekussens liggen al klaar. ‘Je gedachten mogen komen en gaan’, leidt Paternotte de yin-yoga-sessie in. ‘Richt je op de sensaties die je voelt. Blijf in het hier en nu.’ De klankschalen en begeleide meditatie moeten alle harten openen en emoties openbreken.
De ceremonie daagt niet alleen de geest, maar ook het lichaam uit in de sauna en, voor de liefhebber, het ijsbad: ‘Door de hitte en kou ben je gelijk in het hier en nu’, vertelt Roos. ‘Hier komt alles samen.’
Tijdens een opgieting van twintig minuten, terwijl de geuren van lavendel en cederhout de donkere cabine vullen, worden deelnemers uitgenodigd in contact te treden met het innerlijke kind. ‘Zie het donker alsof je nog in de baarmoeder zit’, zegt Paternotte in een begeleidende meditatie.
Tussen de sauna-sessies door kan er worden afgekoeld in het modderige gras, waar af en toe een mekkerend schaap voor gezelschap zorgt. De hitte die van de lichamen afdampt, vormt een mist boven het veld.
‘Ik voel mij hier gezien’, vertelt deelnemer Esther. ‘Het is voor mij veel meer dan alleen een sauna.’
Met een grote waaier wappert Roos bij de tweede opgieting de aromatische stoom door de cabine. Uit een grote JBL-speaker klinken mantra’s. Meezingen mag, maar hoeft niet. De geuren worden scherper, de sauna steeds heter. Alle fysieke prikkels krijgen een versterkte intensiteit. Als ter afsluiting iedereen wordt uitgenodigd nog een keer diep door te ademen, klinken de zuchten bijna orgastisch.
‘Er gebeuren zoveel complexe dingen’, vertelt Roos. ‘Er zit een wereld aan kennis achter over welk effect het heeft op je brein en hormonen. Vroeger deden we het met ecstasy, nu met een sauna en ijsbad.’

Dankjewellness, volgende editie is op 3 januari, 18.00-22.00 u, € 65,-

Een serenade van verlangens

‘Kan er licht zijn als het ook moeilijk is?’ Met deze vraag opent stembevrijder Joshka van der Linden de avond mantra-zang. ‘We zijn collectief geneigd om dingen weg te stoppen. Het is veel makkelijker om boos te zijn op de wereld. Door samen te zingen en onze kwetsbaarheden toe te laten, kunnen we dat verzachten.’
Zeventien deelnemers verzamelen zich in halve cirkels op stoelen en meditatiekussens. Hoewel de meesten elkaar niet kennen, glimlacht iedereen bij binnenkomst naar elkaar. In het midden staan kaarsjes en een kerststukje.
In anderhalf uur worden vijf mantra’s gezongen, in het Engels, Nederlands en Sanskriet. ‘Met de traditionele mantra’s kan je veel dieper gaan’, vindt deelnemer Astrid.
‘Bij het zingen van mantra’s hoef je niet na te denken. Je bent niet met techniek bezig maar kan er helemaal in opgaan’, vertelt Van der Linden. In de ‘stille momenten’ tussen de mantra’s door kan je ‘goed navoelen wat het in je lichaam heeft gedaan’. De zang wordt begeleid door piano, gitaar en een uitgebreide verzameling percussie-instrumenten, die tijdens de laatste mantra door iedereen worden bespeeld. ‘Volg je eigen gevoel’, moedigt Van der Linden aan. ‘Als de rest zacht zingt en jij wilt hard, doe dat en andersom. Als je wilt staan, ga staan.’
Het kerststukje maakt plaats voor een mand met de verzameling briefjes, waarop iedereen zijn diepste wensen heeft moeten opschrijven. Van der Linden: ‘Zo kunnen ze de hele avond worden toegezongen. In sommige tradities wordt verlangen afgewezen, maar iedereen heeft het. Het is juist de levendigheid in je.’
Lokah Samastah Sukhino Bhavantu. De mantra, die bestaat uit vier zinnen met dezelfde woorden maar andere noten, wordt een paar keer geoefend. ‘Ik heb het jullie niet makkelijk gemaakt’, lacht Van der Linden. ‘Maar het gaat erom dat je intentie goed is.’
‘Iedereen mag gelukkig en vrij zijn’, dat is de boodschap van de mantra. Dit wordt toegezongen aan “alle wezens” in de wereld, dus ook aan elkaar. In duo’s mogen deelnemers elkaar toezingen en diep in de ogen aankijken.
‘Ik vond het heel fijn’, zegt Astrid. ‘Ik ben dankbaar dat iemand dat voor mij doet en de tijd voor mij neemt. Dat is verzachtend.’
Na afloop gooit iedereen een briefje in het buiten aangestoken vuurtje. Verlangens zijn mooi, maar je mag ze ook weer loslaten, aldus Van der Linden.

Stem van het Hart, Vestestraat 49, Volgende editie: 31 januari 2026, 19.30-21.00 uur, € 20

Foto Taco van der Eb

Foto Lisa Boshuizen

Waar doen we het voor?

Wat zou er gebeuren als talentvolle studenten kozen voor hun idealen in plaats van een goedbetaalde baan bij een consultancybureau? Schrijver Simon van Teutem liep ook ooit in de Zuidas-fuik, maar kroop er weer uit. ‘Mijn baas lachte mij uit.’

DOOR **LISA BOSHUIZEN**

‘Ze willen de wereld veranderen, en die wereld ligt aan hun voeten. Maar uiteindelijk kiezen ze voor de zakelijke dienstverlening’, schrijft politiek journalist en Oxford-promovendus Simon van Teutem in zijn boek *De Bermudadriehoek van talent*.
Jonge ‘potentiële wereldverbeteraars’ werken volgens hem hard aan hun dromen, maar worden eenmaal op de universiteit meegezogen door een toekomst op de Zuidas en komen terecht bij prestigieuze bedrijven in ‘het bankwezen, management consulting en de zakelijke advocatuur’ waar zij precies het tegenovergestelde doen. Wat een ‘springplank’ naar maatschappelijk betekenisvolle functies had moeten zijn, wordt een gat waar zij (bijna) nooit meer uitkomen.
‘Hoe zou Nederland eruitzien’, vraagt Van Teutem zich af, ‘als al die supergeprivilegieerde en getalenteerde mensen risico’s durfden te nemen, te ondernemen of de politiek in gaan?’
Toen zijn vader ongeneeslijk ziek werd, ontstonden er gesprekken over wat er écht belangrijk is in het leven en dat je niet te lang moet wachten met het waarmaken van je dromen, vertelt Van Teutem. ‘Door zijn ziektebed ben ik ingeënt tegen de gedachte dat je altijd nog morgen kan doen wat je eigenlijk wil.’
De jacht op talent begint al op de universiteiten, zegt hij. Met uitstekende pitches, elitaire borrels en ‘het belangrijkste product in de rekrutering: de analisten en associates zelf’, weten de bedrijven zich te profileren als het hoogst haalbare. ‘De recruiters zijn magnetische mensen. Als je die op een universiteitscampus zet, loopt iedereen met ze weg. Het zijn mensen tegen wie je opkijkt.’
Volgens Van Teutem valt ook de universiteiten wat te verwijten. ‘Als publiek gefinancierde instellingen zouden zij een evenwichtig beeld moeten geven van wat je na je studie kunt doen. Op dit moment is dat er niet, zeker niet voor de topstudenten.’
Behalve het grote geld spelen ook sociale status en competitiedrang een rol: je kom er niet zomaar binnen, dus als dat wel lukt, wil je die kans niet laten schieten. Dat gold ook voor hemzelf: hij ging aan de slag bij McKinsey. ‘Ik was heel conformistisch en best laf. Ik had heel hard gewerkt om daar een plekje te bemachtigen en alle slimme mensen om mij heen deden hetzelfde. Het voelde risicovol om daar afstand van te nemen.’
De bedrijven profileren zich als ‘springplank’. Een stage of paar jaar werken betekent volgens hen niet dat je afstand hoeft te doen van je maatschappelijke ambities. Als je eerst een paar jaar ‘je ziel verhuurt’ bij een van de grote kantoren, kan je daarna ergens anders met een hoger salaris en betere positie binnenstromen. ‘Het is een onweerstaanbare belofte voor mensen die het eng vinden om zich te committeren aan één carrièrepad.’
Nee zeggen tegen McKinsey zou betekenen dat ‘die deur permanent wordt dichtgegooid.’ Maar andersom zouden alle wegen nog openliggen, zo luidt de belofte. ‘Als je écht wil, kun je na een paar jaar best een ander pad kiezen.’
Maar door de industrie word je ‘een ander mens met andere prioriteiten.’ Geld is misschien niet de (enige) reden dat mensen komen, maar wel dat ze blijven. Omringd door mensen die een luxe levensstijl nastreven, verandert de perceptie van wat ‘normaal’ is. En zodra je daaraan gewend bent, is het moeilijk om dat op te geven, zeker als de vaste lasten steeds stijgen.
Daarbij lijken de alternatieven minder aanlokkelijk. ‘Een meisje dat ik interviewde heeft echt wel gezocht naar stages en banen in de NGO-sector en overheid, maar is toch een beetje geschrokken van het perspectief op doorgroeimogelijkheden, de kwaliteit van de mensen en hoe ze zichzelf presenteren.’
‘Het is echt middelbare schoolwerk’, zegt Van Teutem over zijn stages. ‘Het is heel veel werk, maar geen rocket science. Mensen werken er honderd uur per week, slapen amper en staan volledig in dienst van het bedrijf. Ergens vond ik het ook wel kicken: *adrenaline is a hell of a drug*. Ik vond het cool dat iedereen ergens gewoon heel hard voor ging.’
Tijdens een stage bij Morgan & Stanley ervoer hij de impact die de doelloosheid van het werk op hem had, schrijft hij. ‘Het probleem is dat mijn hele leven plotseling in dienst kwam te staan van iets wat betekenisloos lijkt.’ In zijn boek schrijft hij: ‘Krankzinnig, denk ik als ik rond middernacht in het verlaten werkhok plukjes haar uit mijn toetsenbord peuter. Hoe ben ik hier beland?’
‘Tijdens mijn stage zag ik mijn vriendin alleen ’s nachts. Je sociale cirkel wordt al gauw je werk.’ En dat is een onderdeel van hoe de bedrijven de ‘jonge werkpaarden’ na ‘de springplank’ bij zich weten te houden.
Mijn ongemak zat hem in het verschil tussen die enorme urgentie en het onduidelijke antwoord op de vraag: “Waar doen we dit nou eigenlijk voor?” Toen ik dat aan mijn baas vroeg, lachte hij me uit. Uiteindelijk waren we gewoon de aandeelhouders van onze klanten aan het verrijken.’
‘Bijna iedereen die ik spreek, herkent mijn verhaal. Heel veel mensen zijn kritisch, dat verbaast mij. Ik had verwacht dat er meer cognitieve dissonanties zouden zijn. Maar er zit toch een groot verschil in theoretisch kunnen reflecteren en daar ook iets mee doen.’
Maar hoe erg het is dat deze jongeren hun dromen niet najagen? ‘Als je kijkt naar de directe impact van de bedrijven als McKinsey, zie je wel degelijk dingen die zorgwekkend zijn. Je wordt er ingeluld door praatjes over sociale impact maar daarna ben je aan het modelleren hoe etnische zuiveringen er in Gaza uit zouden zien. Dat is best wel gestoord.’

Simon van Teutem, *De bermudadriehoek van talent, Hoe knappe koppen verdwijnen in betekenisloze banen.* Correspondent, 240 pgs, € 22.
Theatercollege, Leidse Schouwburg, dinsdag 20 jan 20.15 uur, € 25,50

Waarom stoppen met hospiteren een slecht idee is

Het strenge hospiteerbeleid van DUWO roept filosofische vragen op, schrijft **Max Hofman**. Willen we absolute kansengelijkheid of willen we dat studenten zelf mogen kiezen met wie ze gaan samenwonen?

Stichting DUWO, met meer dan 33.000 kamers de grootste studentenhuisvester van Nederland, wil het hospiteren vanaf 2026 ingrijpend inperken. Voortaan kiest een huis niet meer vrij uit alle kandidaten, maar uit een shortlist die het landelijke platform *ROOM.nl* aanlevert op basis van ‘objectieve criteria’ zoals inschrijfduur of loting. In een krappe woningmarkt klinkt dat sympathiek: kamers eerlijk verdelen, kansengelijkheid vergroten.
De weerstand is groot. De universiteit, studenten(verenigingen), huurdersorganisaties en de Leidse gemeenteraad spraken zich stevig uit tegen de plannen en benadrukken het belang van sociale cohesie. Juridisch kan DUWO dit beleid toch doorvoeren: de privékeuze voor huisgenoten valt weliswaar buiten de Wet gelijke behandeling, maar via intern beleid kan de stichting daar wél aan sleutelen.
Daarmee dringen zich een paar vragen op: is dit wenselijk, willen we absolute kansengelijkheid of willen we dat studenten zelf kiezen met wie ze samenwonen, en welke gevolgen heeft inperking van hospiteervrijheid?
Deze politiek-filosofische spanning tussen vrijheid en gelijkheid ligt ten grondslag aan het hospiteerdebat. Wat heeft voorrang? Hannah Arendt helpt hierbij. Zij onderscheidt drie domeinen. In het publieke domein (overheid, publieke diensten) geldt gelijke behandeling. In het sociale domein (verenigingen, clubs, geloofsgemeenschappen) maken mensen groepen rond gedeelde doelen; uitsluiting is daar soms onvermijdelijk. In het privédomein, achter de voordeur, geldt volstrekte keuzevrijheid: daar bepalen we met wie we ons leven delen en wie we toelaten in onze intieme sfeer. Die keuze is per definitie nooit gebaseerd op objectieve criteria, maar op gevoel, vertrouwen en de uniciteit van de persoon. In die zin hoort hospiteren bij uitstek in het privédomein.
Voorstanders voor hospiteervrijheid wijzen dan ook terecht herhaaldelijk op waarden als verbondenheid, veiligheid en ontwikkelingsruimte. Een student vatte dit samen in NRC: ‘Je kiest niet alleen een huis, je kiest een thuis.’ Dit thuis dreigt echter te verdwijnen door DUWO’s voorgenomen wachtlijsten en lotingen. Hierdoor schuift de grens van het privédomein op richting het publieke, maar wat zijn hiervan de gevolgen?
Als hospiteervrijheid wordt ingeperkt, zullen studenten zich in de eerste plaats sneller geisoleerd voelen. Als huisgenoten grotendeels op basis van wachtlijsten en lotingen bij elkaar worden gezet, voelen zij minder verantwoordelijkheid voor elkaars problemen; samen eten, sporten en leven wordt eerder uitzondering dan de norm. Daarmee verdwijnt iets wat op langere termijn cruciaal is: de studententijd als oefenplaats om elkaar te vertrouwen, een gemeenschap te vormen en daar verantwoordelijkheid voor te dragen – zeker in een tijd waarin sociale media individualisering al versterken.
De Franse denker Alexis de Tocqueville beschreef hoe individualisering enerzijds en gecentraliseerd, bureaucratisch beleid anderzijds elkaar versterken. Als burgers onafhankelijk van elkaar raken en verleren samen problemen op te lossen, treedt de staat of een grote instelling verzorgend op, neemt verantwoordelijkheden over en maakt mensen geleidelijk afhankelijk. Dat noemde hij *zachtmoedig despotisme*: geen harde onderdrukking, maar een spirituele afhankelijkheid waarin burgers vergeten dat zij ooit zelf dragers van gemeenschappen waren.
Daar schuurt DUWO’s beleid. Het verschuift verantwoordelijkheid voor samenleven van studenten zelf naar een centrale organisatie. Waar nu huizen, verenigingen en informele netwerken een deel van de sociale zorg dragen, dreigt die rol nu te verschuiven naar DUWO’s objectieve selectie en periodieke huisbezoeken van hun ‘sociale beheerders’. Voor een generatie die toch al worstelt met eenzaamheid en individualisme, is dit een riskante zet.
DUWO beweegt mee in een bredere tendens waarin het gelijkheidsargument overheerst. Op het KENCES-congres 2024, waar DUWO deel van uitmaakt, was de lijn helder: gelijke kansen op studentenkamers. Dat er nauwelijks gedegen onderzoek was naar de effecten op verschillende soorten studentenhuizen, lijkt geen belemmering. In zo’n beleidsklimaat is pleiten voor vrijheid impopulair en vraagt het meer moeite om haar te verdedigen dan om met het gelijkheidsverhaal mee te gaan.
Juist daarom is het belangrijk deze ongewenste effecten scherp in beeld te brengen. Veel studenten zijn de dupe van het kamertekort, maar sleutelen aan het bestaande gemeenschapsleven in studentenhuizen levert geen enkele extra kamer op. De energie zou moeten gaan naar transparantere informatie over beschikbare kamers en, vooral, naar meer bouwen.
Hospiteren blijft een directe uitdrukking van het privédomein. Juist die vrijheid maakt dat studenten elkaar vinden, op elkaar letten en samen verantwoordelijkheid leren dragen. Gelijke kansen zijn belangrijk, maar niet onbeperkt; duizenden studentenhuizen volledig overleveren aan wachtlijsten en lotingen gaat een grens over.

Max Hofman is masterstudent rechtsfilosofie

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,– per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs,** 7 leerlingen. Groep 4 t/m 8. Voortgezet onderwijs: *Mbo student, niveau 4 Engels. *Engels, 2 vmbo basis/kader. *Engels, 4 vmbo. *Twee leerlingen Nederlands 4 havo. *Nederlands, biologie, planning 4 vmbo kader. *Nederlands, Engels, biologie, 3 vmbo kader. *Studiebegeleiding en Nederlands, 2 vmbo-havo. *Aardrijkskunde, biologie 3 mavo. *Wiskunde en science (natuurkunde, scheikunde, biologie), brugklas. *Nederlands, brugklas, mavo-havo. **Leiden-Zuid,** *3 leerlingen basisonderwijs. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,– incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129. 2031 EG Haarlem, |+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071–527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofdredactie:
Frank Provoost:
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:
Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marciëlle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Tirza de Graaf (stagiair)

Medewerkers:
Emiel Beinema | Lente van den Berg | Lisa Boshuizen | Remco Breuker | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Emma van Kalmthout | Henrik Laban | Marieke Nolten | Zahra Menguellati | Anna Schaafsma

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl
Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan
Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties:
Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129,
2031 EG Haarlem, Telefoon 023 – 571 47 45,
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:
Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vicevoorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmann | Nour Eldín Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

Oud-student Bart Fontein verzamelde negentiende-eeuwse almanakprenten over het soms liederlijke Leidse studentenleven, die nu te zien zijn in een online tentoonstelling. ‘Ook toen skipten studenten colleges omdat ze brak waren.’

DOOR **MARCIËLLE VAN DER KRAAN**
ILLUSTRATIE **UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK**

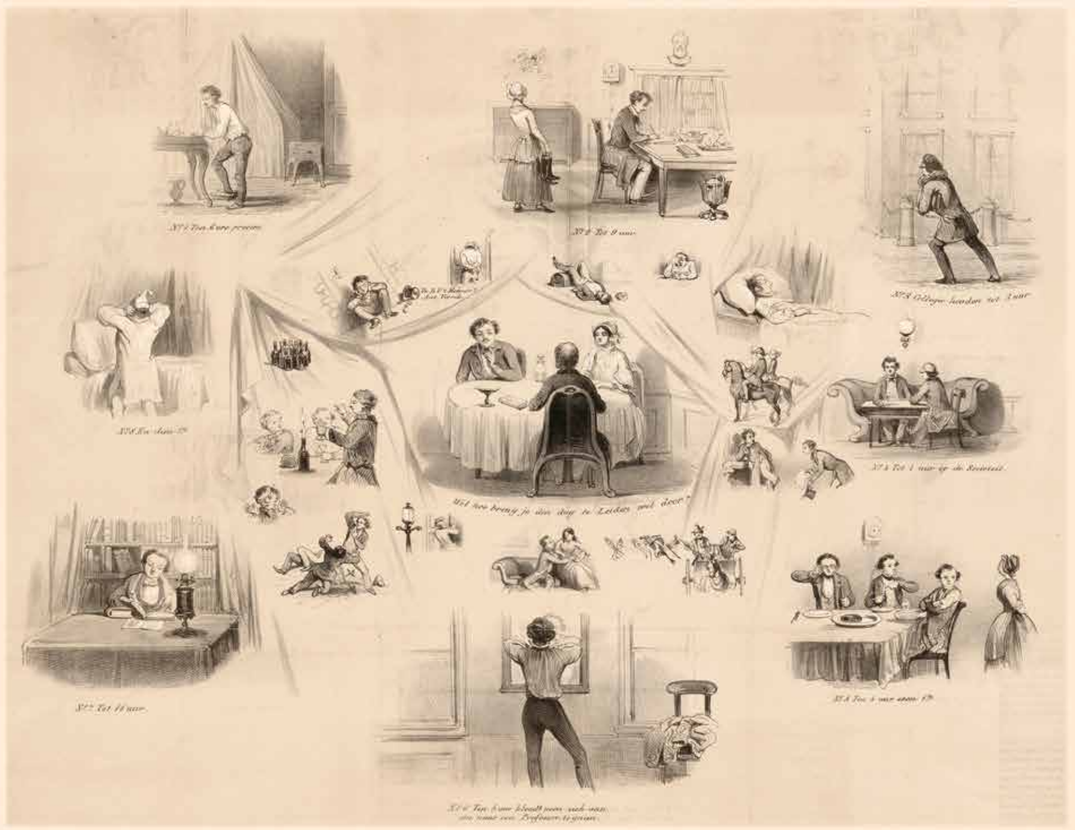

Heerlijk overgeven in een pot

‘Ik denk dat studenten niet zo goed beseffen: je maakt je eigen erfgoed’

‘Hoe breng je den dag te Leiden door?’ vragen de ouders aan de student als ze samen aan tafel zitten. De jongeman vertelt zijn ouders mooie verhalen waarin hij vroeg opstaat, ijverig studeert en de hele dag colleges volgt. Maar de afbeeldingen om hem heen vertellen een ander verhaal.
‘Het is een prent uit een studentenalmanak uit 1853’, vertelt Mart van Duijn, curator van de online tentoonstelling van almanakprenten in de Leidse universiteitsbibliotheek.
De prent is zijn favoriet uit de verzameling. ‘Zo zegt de student dat hij om zes uur ‘s ochtends opstaat om zich te wassen, maar op de afbeeldingen is te zien dat hij rond die tijd zelfs nog niet eens thuis was. Of hij zegt naar college te gaan, maar komt hij in werkelijkheid net binnengestrompeld en zit hij heerlijk over te geven in een pot. Als hij zegt in de late avonduren nog college te volgen bij een hoogleraar thuis, zit hij met zijn liefje op de bank. Als hij zegt dat hij studeert, is hij in werkelijkheid aan het knokken. Dan gaat hij zogenaamd slapen, maar eigenlijk gaat hij drinken met zijn vrienden. En zo gaat de cirkel rond.’
Misschien ging het niet altijd zo, zegt Van Duijn. ‘Maar het laat zo ongeveer de gemiddelde dag van een student in Leiden in de negentiende eeuw zien. Hoe het kan gaan, maar ook wat voor soort dagen daar tegenover kunnen staan en waarin dus ook aardig gezopen werd. Ook toen zullen studenten weleens college hebben geskipt, omdat ze te brak waren.’
De prenten zijn afkomstig uit de collectie van verzamelaar Bart Fontein, die als derdejaarsstudent medicijnen alles begon te verzamelen wat met het studentenleven te maken had. In 1963 snuffelde hij rond in een antiquariaat aan de Morsweg, waar de eigenaar vertelde dat hij een lading negentiende-eeuwse almanakken verwachtte.
Van Duijn: ‘Zo ontdekte hij dat er allerlei prenten in die boekwerken zaten en daar is hij ruim vijftig jaar naar gaan speuren, om steeds weer de best bewaarde te vinden. Hij heeft ze allemaal weten te sparen, meer dan zestig in totaal, en daarvan hebben wij er acht uitgekozen voor een online tentoonstelling. Alle prenten verbeelden een fase uit het leven van de student.’
Fontein ging veilingen af, ruilde met andere verzamelaars uit Utrecht en Groningen, om zijn collectie compleet te krijgen. Eind vorig jaar bood hij de collectie aan bij de universiteitsbibliotheek: als tachtiger moest hij kleiner gaan wonen. ‘Dit was voor ons perfect’, zegt Van Duijn. ‘Een aantal hadden we al, ze komen uit almanakken, gebruiksvoorwerpen, dus veel zijn opgevouwen, opgehangen, kapot, beschadigd of vies. Negentiende-eeuws papier is vaak zwak spul. Maar Fontein heeft alles zelf laten restaureren. Zijn collectie is echt nog heel mooi.’
De tekeningen gaan over het verenigingsleven, vakanties en afstuderen. ‘Je ziet dat tentamens echt als iets zwaars werden ervaren, bijvoorbeeld in de prent “Na het examen” uit 1861 van J. l’Ange Huet. Links zie je dat de student in bed ligt te slapen, de nacht voor het examen. Allerlei duiveltjes zweven om hem heen, de pedel zit op hem en houdt hem het examenreglement voor.
In de lucht zie je een duivel een karretje trekken: “De gesjeesde student”. En rechts zie je het leven na het examen: hij krijgt een lauwerkrans, geld wordt hem toegeworpen, zijn ouders zijn blij met zijn diploma, hij heeft een liefje, met de koets gaat hij naar het promotiefeest.’
Op de afbeelding zijn ook vluchtende beren te zien. ‘Studenten hadden vroeger ook al schulden en schuldeisers, die ook wel beren werden genoemd. Nu de student is afgestudeerd, gaan de beren er weer vandoor. Maar er zijn ook prenten waarop beren dreigend op de deur bonzen om hun geld te komen halen.’
Met de prent ‘In de vakantie’ uit 1861 van A. de Stuers, worstelde Van Duijn enige tijd. ‘De plaatjes aan de buitenkant zijn heel helder: het is vakantie, dus Minerva is aan het rusten. De universiteit is gesloten en de vereniging is dicht. Hoogleraren rijden op kamelen ‘in Arabië’ tijdens hun onderzoeksreis, in de Breestraat kun je een kanon afschieten, de bedienden van de vereniging zitten slapend op de bank, de trein hoeft niet te stoppen in Leiden – er staat “Leiden door!!!” – want zonder studenten is er niets te beleven. Dat was ook zo, want ze bepaalden voor een heel groot deel de dynamiek in de stad.
‘Ik denk dat studenten niet zo goed beseffen: je maakt je eigen erfgoed. Dat klinkt heel suf, maar in zekere zin schrijf je nu geschiedenis. Dus als je dingen doet in het verenigingsleven, kan dat interessant genoeg zijn om te bewaren. Simpeler gezegd: gooi je almanak niet weg en wees er zuinig op. Misschien dat ze ze over zoveel generaties willen bestuderen.’

Zie expo op: webpresentations.universiteitleiden.nl/s/almanakprenten

Een bisschopstangare in een papaya

Minder grote dieren: slecht voor planten

Als grote fruiteters verdwijnen uit een ecosysteem heeft dat negatieve gevolgen voor planten. ‘Het kost grote dieren veel langer om terug te veren.’

DOOR **MARK REID**
FOTO **MIKE’S BIRDS**

‘In de tropen is tot 90 procent van de planten afhankelijk van fruiteters om hun zaden te verspreiden’, vertelt promovendus Daniel Guerra. ‘Fruit houdt de bossen letterlijk in leven.’
Samen met universitair hoofddocent Renske Onstein en andere onderzoekers bekeek Guerra datasets van interacties tussen dieren en fruitdragende planten. Welke soort eet welke vrucht? Dat combineerden ze met informatie over de afmetingen van het fruit, en de grootte van de dieren en hun bek.
Hun conclusie, die ze publiceerden in *Ecology Letters*, ligt enigszins voor de hand: hoe kleiner het dier, hoe kleiner het fruit. Grotere dieren eten op hun beurt ook groter fruit. De onderzoekers noemen dit *trait matching*.
‘We kunnen wel voorbeelden bedenken van grote dieren die kleine besjes eten, maar een dier wil over het algemeen zijn calorie-inname zo efficiënt mogelijk hebben’, vertelt Guerra. ‘Een olifant wil zo min mogelijk moeite doen om energie binnen te krijgen, dus die eet liever een groot stuk fruit dan honderden kleine waar hij zich meer voor in moet spannen.’
Omgekeerd heeft de *trait matching* voor planten ook voordelen. Het doel van de plant is uiteindelijk om zich voort te planten door zaden te verspreiden over de wijde omgeving. Daarvoor moet een dier het zaad daadwerkelijk doorslikken, om het vervolgens meters of kilometers verderop weer uit te poepen. Het zaad moet dus wel te behappen zijn voor een fruiteter.
Uit de data bleek wel dat dieren op het formaat na niet heel specifiek waren in wat ze aten. Er was geen enkel dier dat slechts een specifieke soort fruit at, en geen enkel fruit dat slechts door één diersoort wordt gegeten. In plaats daarvan aten kleine zangvogels bijvoorbeeld allerlei verschillende kleine vlezige besjes, en werden fruitdragende planten allemaal door meerdere soorten dieren gegeten.
Tot zover het goedgesmeerde ecosysteem. Maar zoals zo vaak ontstonden de problemen toen de mens om de hoek kwam kijken. Dat bleek op plekken waar een veel minder sterk verband was tussen de grootte van dieren en het fruit dat zij eten. ‘We wilden begrijpen hoe dat kwam’ zegt Renske Onstein: ‘We zagen dat op al die plekken met weinig *trait matching* een grote menselijke invloed was op het ecosysteem. In die gebieden leefden veel minder grote dieren.’
Dit is het gevolg van *downsizing*, het effect waarbij vooral grote dieren uit een gebied verdwijnen.
Onstein: ‘We zien dat in de geschiedenis elke keer gebeuren als mensen verschijnen in een gebied. Dat heeft onder andere te maken met jagen. Net als de olifant die een groot stuk fruit eet is het voor ons ook makkelijker om op een groot dier te jagen. En dat gebeurt nu nog steeds op veel plekken in de tropen.’
Guerra: ‘Het kost grote dieren ook veel meer moeite om terug te veren. Het kan wel tien of twintig jaar duren voordat een neushoorn of olifant geslachtsrijp is. Dat is te langzaam om de snelle veranderingen die mensen veroorzaken bij te benen.’
Dat grote dieren verdwijnen, betekent niet dat het grote fruit meteen verdwijnt. Als het beschikbaar is, zullen de kleine dieren uiteindelijk het grotere fruit eten, voor hen is het ook voedsel. Daarbij verdwijnt wel het voordeel voor de plant. Grotere vruchten hebben grotere zaden, en die worden door kleinere dieren, die alleen wat aan het vruchtvlees knabbelen, niet verspreid.
Guerra: ‘Sommige zaden moeten echt door een spijsverteringsstelsel gaan voordat ze kunnen ontkiemen, anders blijven ze nog jarenlang inactief. Het kan voorkomen dat sommige kleine dieren grote zaden wel over korte afstanden kunnen verspreiden, maar lang niet zo ver als bijvoorbeeld een olifant dat doet.’ Dat leidt er uiteindelijk toe dat populaties van planten zich alleen nog in geïsoleerde en kwetsbaar kleine gebieden kunnen handhaven.
Het kan voorkomen dat in een verstoord ecosysteem de *trait matching* weer toeneemt, maar dat komt niet doordat de grote dieren weer terugkeren, maar omdat de grote fruitsoorten simpelweg uitsterven.
‘Een deel van de planten gaat kleinere vruchten produceren om zich aan te passen aan de beschikbare fruiteters’, zegt Guerra.
‘Zij kunnen zich aanpassen, maar voor een groter deel dat zich niet aan kan passen betekent het dat ze gewoon uitsterven.’

‘Soms moeten we de heren stomdronken naar buiten tillen’

DOOR **ANNA SCHAAFSMA**
FOTO **TACO VAN DER EB**

Hoe zijn jullie bij een 250 jaar oude Leidse Herensociëteit beland?
‘Al jarenlang is werken bij Amiticia het vaste bijbaantje binnen ons studentenhuis Oude Singel 68. Op dit moment werkt de helft van ons huis er: van de zestien huisgenoten staan er acht in de bediening of achter de bar. Onze huisgenoot Fien is het enige vrouwelijke personeelslid.
‘Aangezien zes huisgenoten van ons hier al werkten, was het voor ons vrij makkelijk om hier zelf aan de slag te gaan. Bovendien is het extra gezellig om wekelijks met zoveel huisgenoten samen te werken.’

Hoe ziet een shift eruit?
‘Er zijn vaste momenten waarop de leden komen eten. Dat is op de donderdagavond, met een borrel en een diner. Elke dinsdag en vierde vrijdag van de maand is er een lunch. Verder kan er op de vrijdag ook worden gebridget. Op die dagen kan je in de bediening staan en moet je eten en drinken uitserveren.
‘Soms is er een lezing, dan moeten we de ruimte herinrichten. Verder zijn er ook vaste dagen voor de Dames Sociëteit van Amiticia. Voor de rest zijn hier natuurlijk alleen maar heren. De avondshift is het gezelligst. Overdag werk je soms alleen, terwijl het natuurlijk véél leuker is om er met elkaar te staan.
‘Als je geen zin hebt om te werken, trek je elkaar er gewoon doorheen. En eigenlijk hoeft dat nooit, want tot nu toe zijn we hier nog niet met tegenzin heen gegaan. In de bediening staan of achter de bar is juist leuk. Op de dagen dat het drukker is, vliegt de tijd ook voorbij.
‘Daarnaast ben je nooit later dan 00.30 uur klaar, dus je kan daarna altijd nog op stap. Maar het allerleukst is natuurlijk dat we deze traditiegetrouwe bijbaan van ons huis zo in stand houden. Nieuwe huisgenoten gaan hier hoogstwaarschijnlijk ook werken.’

Is de sfeer erg formeel of valt het mee?
‘Wij werken er wel pas kort, onze huisgenoten die hier al een aantal jaar werken kennen de meesten erg goed. Na een tijdje is het wel de bedoeling dat wij dat ook weten. Dan kan je bijvoorbeeld zeggen als ze binnenkomen: “Goedenavond, meneer Van Pels.”
‘Het is voor ons leuk om contact te leggen en daarnaast is het ook best leuk netwerken. Een oud-huisgenoot van ons is door hier te werken aan een stageplek gekomen.
‘Op sommige avonden moeten de heren stomdronken naar buiten worden getild. Dan is de sfeer sowieso niet meer formeel te noemen.’

COLUMN | MATHIJS DE JONG

All I want for Christmas is… traditioneel onderwijs

Het is bijna kerstmis. En naast diners en zinloze ruzies met familie die je enkel bij huwelijken en begrafenissen ziet, gaat dit festijn bovenal over verlangens. Meestal hebben die verlangens betrekking op spulletjes (keurig in rood glimmend cadeaupapier onder de kerstboom gestald), en soms op mensen (zie: lyrics van die vreselijke kersthit van Mariah Carey). Mijn verlangen is echter op geen van beiden gericht. Het is een verlangen dat waarschijnlijk ook niet meer vóór mijn afstuderen zal worden vervuld.
Want oh, wat verlang ik naar *traditioneel onderwijs*.

Naast eeuwenoud, is onderwijs in het diepste wezen erg eenvoudig. Men neme een man of vrouw (!!) die veel van een bepaald onderwerp afweet, zet die voor een klas gevuld met studenten die van dat onderwerp weinig tot niets afweten, waarna de docent(e) hen tot stilte maant en het woord neemt. Simpel. Naar mijn weten zijn zo alle groten der aarde onderwezen, in welk onderwerp dan ook.
Ware het niet dat er altijd geïnnoveerd kan worden. Zo ook in het onderwijs. Want hoewel het wiel dat onderwijs heet uiteraard niet opnieuw hoeft te worden uitgevonden, zijn er genoeg durfals die dit toch doen! Een van de vele gedrochten die dan het licht ziet, heet: *flipping the classroom.*
Hoewel ik niet geloof dat er nog één student rondloopt die onder dit fenomeen is uitgekomen, is het hier wellicht op zijn plaats het concept nader toe te lichten. Zoals de term al doet vermoeden – daar begint het al: waarom dat onnodig Engelse taalgebruik? – wordt het klaslokaal ‘geflipt’.
Niet zoals men een flippo flipt of een studentenkamer keert, nee, dit flippen is uiteraard figuurlijk. De docent vertelt niet langer hoe het allemaal zit: dit hebben de studenten thuis al uitgezocht. Tijdens de werkgroep nemen studenten een actieve rol aan en stuurt de docent alleen aan op discussie.
En hoewel dat in theorie heel aardig klinkt – er is immers ruimte voor verdieping of zelfs wetenschappelijk debat – ligt de praktijk toch iets anders.
Week vier van een willekeurig bachelorvak van de studie rechten. Tijdens de eerdere werkgroepen is de groepsdynamiek reeds uitgekristalliseerd. De fanatieke nerds trekken volledig de kar, de brakke stukobazen houden wijselijk hun mond, en jou lukt het in alle haast de vragen telkens maar half te maken. En daarmee behoor je uiteraard tot de middelmatige meerderheid.
Deze week vraagt de docent wie de teksten heeft gelezen. Vier vingers gaan de lucht in. De docent, die er maar bij is gaan zitten, slaakt een zucht. Dan volgt een herhaling over wat nu precies de ‘bedoeling’ is van de werkgroepen en een preek over ‘waarom we hier zitten’.
Eindstand?
De docent spreekt alsnog eigenhandig de stof door – het tentamen dient immers wel door het merendeel te worden gehaald – en de studenten typen slaafs mee.
Nee, geef mij dan maar gewoon de *old school shit*: een goede docent(e) die me simpelweg vertelt hoe het zit. Ook dan leer je de wereld kennen.

‘Een van de vele gedrochten heet: flipping the classroom’

Mathijs de Jong is student Rechten